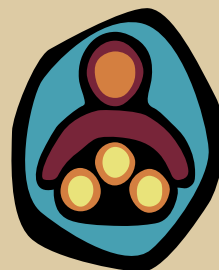

Kommunikkaartumik innut- taasut peqqissusiat Kommuneqarfik Sermersooq

Charlotte Brandstrup Ottendahl
Durita Lyngsø Svartá
Peter Bjerregaard
Ingelise Olesen
Christina Viskum Lytken Larsen

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut
peqqissusiannik misissuineq 2018

Kommunikkaartumik innuttaasut peqqissusiat Kommuneqarfik Sermersooq

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq 2018

Charlotte Brandstrup Ottendahl
Durita Lyngsø Svartá
Peter Bjerregaard
Ingelise Olesen
Christina Viskum Lytken Larsen

Suliamik nalilersuisoq: Maja Bæksgaard Jørgensen

Copyright © 2021
Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Issuaaneq, tassunga ilanngullugit takussutissianik aamma tabelinik, pisinnaavoq
issuaaffigineqartup erseqqissumik nalunaarneratigut.

Elektroniskimik saqqummersitaq: ISBN 978-87-7899-546-9

Statens Institut for Folkesundhed
Stuðiestræde 6
1455 København K
www.sdu.dk/sif

Nalunaarusiaq uani aaneqarsinnaavoq www.sdu/sif

Siulequt

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq 2018 Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusiannik misissuisarnerit tullerriaat tallimaasut nutaajunerpaartaattut 2019-imi tamanut saqqummiunneqarpoq. Nalunaarusiaq 2019-imeersoq innuttaasut peqqissusiannut uuttuutunik takussutissiivoq, aamma peqqissutsikkut uuttuutini arlalitsigut pitsanngoriaateqartoqarneranik takutitsilluni (pujortartarneq, nerisaqarneq aamma ineqarnikkut pissutsit, il.il.) ilutigitillugulu arlalitsigut allanngortoqarsimanani, tasunga ilanngullugit taaneqarsinnaallutik inuunerup pitsaassusia, timimik aalatitsineq, il.il. Nalunaarusiaq Kalaallit Nunaanni peqqissutsimik siuarsaalluni aamma pitsaaliuilluni suliaqarnermi atortussatut suli pingaaruteqarpoq.

Nalunaarusiat immikkut suliarineqartut tallimat maanna tullinnguupput, Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik 2018-imi misissuinermit kisitsisit nuna tamakkerlugu kommuninut tallimanut agguataarneqarlutik. Taamaalilluni nalunaarusiat tallimat suliarineqarput, kommuninut tamanut ataaseq suliarineqarluni. Nalunaarusiani taakkunanani 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi kisitsisit sumiiffinnut agguataarneqarput, taamaaliornekkut kommunini ataasiakkaani peqqissutsimik siuarsaalluni aamma pitsaaliuilluni sulinissaq tigussaanagerusunngortinniarlugu.

Kommunini tamani amerlasuut ingerlalluarlutillu pitsaasumik peqqissuseqartut nalunaarusiat takutimassuk pitsaasuvoq. Amerlasuut pitsaasumik peqqissuseqarlutik namminneq naliliipput, timersortarlutik, ilaquuttatik peqatigalugit piffissamik atuisarlutik aamma pinngortitamiittarlutik, peqqissutsimulli pitsaanngitsumik sunniteqartumik ajornartorsiutit suli takussaapput.

Kommunimut nalunaarusiaq una kommunimi innuttaasut peqqissusiisa qanoq innerannik kisitsisinik najukkaneersunik toqqaannartumik kommunimi politikerinut aamma allaffissornekkut aqutsisunut ingerlatiseqqinniarnuvoq siulleq. Kommunimi innuttaasut peqqissusianni sutigut ingerlalluortoqarnerseq aamma sutigut pingaarutilinnik unammillagassanik suliassaqarnerseq pitsaanagerusumik takuneqarsinnaanissaanut tamanna tapertaasinnaasoq neriunarpoq. Neriuutigaarput misissuineq innuttaasunut, misissuinermut peqataalluarnemikkut tapertaasimasunut, naggataatigut iluaqutaasinnaassasoq. Taakkoqanngippammi misissuisoqarsinnaanngilaq.

Misissuinermut peqataasunut tamanut qujanaq. Atuarluarina.

Morten Grøn bæk
Pisortaq
Statens Institut for Folkesundhed

Christina Viskum Lytken Larsen
Ilisimatusartunut aqutsisoq
Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik

Imarisai

1	Aallaqqaasiut.....	3
2	Peqqissuseq aamma atugarissaarneq.....	6
2.1.	Peqqissutsimik nammineq naliliineq.....	6
2.2.	Inuunerup pitsaassusia	8
2.3.	Eqqarsartaatsikkut peqqissuseq	9
2.4.	Imminut toqunnissamik eqqarsaatit aamma imminut toqoriaraluarneq	11
2.5.	Peqqissutsimut tunngasutigut inuuniarnikkut assigiinngissutit.....	13
3	Timimik aalatitsisarneq aamma nerisaqarneq.....	16
3.1.	Timimik aalatitsisarneq	16
3.2.	Nerisarisartakkat.....	21
3.3.	Timimik aalatitsisarnermi aamma nerisaqarnermi inuuniarnikkut assigiinngissutit.....	23
4	Aarlerinaatinut pissutaasut.....	26
4.1.	Ineqarnikkut pissutsit	26
4.2.	Kinguassuutitigut atornerluisarneq.....	28
4.3.	Imigassamik atuineq.....	31
4.4.	Pujortartarneq	32
4.5.	BMI – Pualavallaarnermut uuttuut	36
4.6.	Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqqannginneq	38
4.7.	Aarlerinaatinut pissutaasuni inuuniarnikkut assigiinngissutit.....	40
5	Kulturimut tunngasutigut peqqissutsimut uuttuutit	44
5.1.	Pinngortitaq aamma ataatsimoorneq	46
5.2.	Ilaquttat aamma atassuteqarfiit.....	48
5.3.	Ilorrisimaarneq aamma inuunerup pitsaassusia	49
5.4.	Atugarissaarneq aamma kulturimut tunngasutigut uuttuutit	50
5.5.	Kulturimut tunngasutigut inuuniarnikkut assigiinngissutit	51
6	Eqikkaaneq aamma naggasiineq.....	54
7	Najoqqutat	57
8	Ilanngussaq	59

1 Aallaqqaasiut

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik 2018-imi misissuinerimi paasissutissarpasut kater-sorneqarput, inuiaqatigiit inuunerminni atugaannut, inooriaasiannut aamma peqqissusiannut tunngasut (Larsen allallu, 2019). Innuttaasut peqqissusiannik misissuisarnerit takuttuarpaat, Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlanerpaat peqqissuullutik oqaatigisaraat, ilutigitilluguli peqqissutsikkut unammilligassat arlallit takuneqarlutik, tassunga ilanngullugit pujortartarnejq aamma angissut-simut agguaqatigiissitsinerimi oqimaassutsip (body mass indeksi (bmi-ip) qaffakkiartornera, il.il.

2018-imi innuttaasut peqqissusiannik misissuineq Kalaallit Nunaat tamakkerlugu illoqarfinni aqqaneq-marlunni aamma nunaqarfinni arfineq-pingasuni peqataasut, 15-iniit 94-it tikillugit ukiullit 2.539-t, akissutaannit tunngaveqarpoq. Tamatuma assigaa ukioqqortussutsini taakkunani innuttaasut tamarmik 5,8 %-erigaat, aamma misissuinermit peqatiserineqartut 52 %-eralugit.

Paasissutissat taakku tunngavigalugit maanna kommunini innuttaasut peqqissusiannut tunngasut kommuninut tamanut suliarineqarput. Innuttaasut peqqissusiisa kommunikaartumik suliarineqarnerannut siunertaq tassaavoq, kommunini ataasiakkaani inuunerimi atukkat, inooriaaseq aamma peqqissuseq itisiliiffigalugillu assigiinngissutaannik takussutissiiffiginissaat. Kommuninut nalunaarusiat Innuttaasut peqqissusiannik 2018-imi misissuinerimi uuttuutinit erseqqissaatigineqartunit, Inuunerittami pingaarnertut sammineqartunik aamma nakkutilliinerusunit, tunngaviumik aallaaveqarput. Periuseq pillugu itisiliineq annertunerusoq ilanngussami takuneqarsinnaavoq. Nalunaarusiornermi siunnerfigineqartut tassaapput kommunini politikereit, atorfilittat, najukkami peqqinnissakkut sullissisut aamma najukkami inuunerimi atukkanik aamma peqqissutsimik soqutigisallit. Inernilius-sat innuttaasut peqqissusiannut tunngasutigut kommunit peqqinnissakkut- imaluunniit pitsaaliuiner-mut periusissiaasa pitsanngorsarneqarnissaannut pisariaqartinneqartunik tikkuussisinnaapput. Minnerunngitsumik kommunimi peqqissutsimut tunngatillugu sutigut ingerlalluartoqarneranik paasisaqarnissamut nalunaarusiap inernerit atorneqarsinnaapput.

Nalunaarusiami uani 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi Kommuneqarfik Sermersuumi najugallit inuunerimi atugaannut, inooriaasiannut aamma peqqissusiannut uuttuutit nas-suarneqarput. Nalunaarusiami nalunaarsuinerit pingaarnerit tamarmik kommunimi kitaanut aamma tunumut agguataarneqarput, kommunip immikkoortuini taakkunani marlunni innuttaasut inuunerminni atukkamikkut misigisaat assigiinngimmata. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani misissuiner-mut peqatiserineqartut 50,7 %-ii peqataapput, aamma Kommuneqarfik Sermersooq tunumi misissuiner-mut peqatiserineqartut 46,3 %-ii peqataallutik. Nalunaarusiaq kommunimi innuttaasut peqataasut ukiuinut, suaassusiinut, najugaannut, ilinniagaannut, inuussutissarsiutaannut aamma pigissaarnerannut tunngatillugu nassuiaammik aallarnerneqarpoq, peqqissutsimut uuttuutit tul-liullugit nassuarneqassallutik. Kommuninut kisitsisinik sanilliussinissamut tunngavissaqarumalluni kisitsisit tamarmik nuna tamakkerlugu peqqissutsimik uuttuinerit kisitsitaannut sanilliunneqarput. Uuttuutit tamarmik suaassutsinut- aamma ukiut assigiinngissutaannut misissorneqarput, aamma

kisitsitigut qularnaatsumik assiginngissutinik nassaarfiusut nassuiarneqarlutik. Peqqinnikkut inuuni- arnermi assiginngissutit aamma nalunaarusiami malunnaatilmik sammineqarput, naggasiutitullu innuttaasut peqqissusiannik misissuinissaq tulleq pillugu kommunit aamma Innuttaasut Peqqissusi- annik Ilisimatusarfiup akornanni suleqatigiinnerup ingerlateqqinnissaanut periarfissat saqqummiun- neqassallutik.

Kommuneqarfik Sermersuumi aamma nuna tamakkerlugu peqataasut immikkut ilisarnaataat tabeli 1-imi takutinneqarput.

Tablei 1. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut ilisarnaataat. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. Kisitsisit pingaarnersiulluni agguaqatigiissinneqartut, takuuk ilanngussa.

	Kommuneqarfik Sermersooq kitaa		Kommuneqarfik Ser- mersooq tunu		Nuna tamakkerlugu	
	Akis- suteqartut pingaarnersi- uilluni aggu- aqatigiissin- neqartut amerlassu- siat	%	Akis- suteqartut pingaarnersi- uilluni aggu- aqatigiissin- neqartut amerlassusiat	%	Akis- suteqartut pingaarnersi- uilluni aggu- aqatigiissin- neqartut amerlassu- siat	%
<i>Katillugit</i>	478	(100)	241	(100)	2579	(100)
<i>Suiaassuseq</i>						
Arnat	249	(52,5)	110	(50,9)	1.373	(53,5)
Angutit	225	(47,5)	106	(49,1)	1.195	(46,5)
<i>Ukiut</i>						
15-24-nik ukiullit	67	(14,1)	49	(22,7)	332	(12,9)
25-34-nik ukiullit	63	(13,3)	34	(15,7)	325	(12,7)
35-59-inik ukiullit	212	(44,7)	90	(41,7)	1.183	(46,1)
60+ ukiullit	132	(27,8)	43	(19,9)	727	(28,3)
<i>Ilinniagaq</i>						
Meeqqat atuarfiat/ilinniarnertuunngorniarfik	189	(39,6)	165	(68,5)	1.371	(53,2)
Ingerlaqqiffiusumik ilinniagaq sivikitsoq	155	(32,5)	54	(22,4)	822	(31,9)
Ingerlaqqiffiusumik ilinniagaq akunnattumik aamma sivisuumik sivilissusilik	130	(27,3)	15	(6,2)	365	(14,1)
Nalunaarutigineqanngitsut	<5	-	7	-	21	(0,8)
<i>Inuussutissarsiut</i>						
Suliffik, akunnattumik imaluunniit sivilissusumik ilinniakkamik pisariaqatitsiffiusoq	105	(26,9)	14	(7,0)	304	(14,2)
Ilinniagaqarsimasutut sulisoq	101	(25,9)	33	(16,5)	506	(23,6)
Ilinniagaqarsimannngitsutut sulisoq	93	(23,8)	67	(33,5)	720	(33,6)

Piniartuq imaluunniit aalisartuq	5 (1,3)	0 (7,5)	112 (5,2)
Ilinniartut	53 (13,6)	15 (35,5)	189 (8,8)
Peqataasut inuussutissarsiornerup avataaniittut	33 (8,5)	71	314 (14,6)
<i>Pigissaarnermut uuttuut</i>			
0-2	32 (6,7)	45 (18,6)	347 (13,4)
3	42 (8,8)	68 (28,1)	330 (12,8)
4	61 (12,8)	56 (23,1)	505 (19,6)
5	138 (28,9)	41 (16,9)	738 (28,6)
6	205 (42,9)	32 (13,2)	660 (25,6)
<i>Najugaq</i>			
Nuuk	478 (100)	0	478 (18,8)
Illoqarfik	0	241 (100)	1.624 (63,9)
Nunaqarfik	0	0	441 (17,3)

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atorlutigit arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atornerqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Kommuneqarfik Sermersooq kitaani innuttaasut 478-it, 15-iniit 92-it akornanni ukiullit, peqataapput. Taamaalilluni agguaqatigiissitsineri ukiut 46,9-upput. Peqataasut amerlanerpaartaat 35-t 59-illu akornanni ukioqarput (45 %-it), 13 %-it 25-t 34-llu akornanni ukioqarlutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani ukiuisa agguataarnerat kommunini allani agguataarnerut assingupput. Peqataasut 40 %-iisa qaffasinnerpaamik ilinniagaat tassaapput meeqqat atuarfianni atuarsimaneq imaluunniit ilinniarnertuutut ilinniagaqarsimaneq, sinneri ingerlaqqiffiusumik ilinniakkamik sivikitsumik (33 %-it), akunnattumik imaluunniit sivirusumik (27 %-it) ilinniagaqarlutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaa kommunit sinnerinut sanilliullugu ilinniartitaanerup qaffasissusiatigit immikkooruteqarpoq, qaffasissumik ilinniagallit amerlanerullutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut amerlanerit akunnattumik imaluunniit sivirusumik sivirusussilimmik ilinniaqarsimanermik pisariaqartitsiffiusumik suliffeqarput (27 %-it), aamma piniartuullutilluunniit aalisartut ikinnerpaajullutik (1,3 %-it). Amerlanerit pigissaarnermut uuttuummi 6-imiupput. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut tamarmik Nuummi najugaqarput, taamalu kommunip ilaani tassani illoqarfinit allani imaluunniit nunaqarfinit peqataasoqarani.

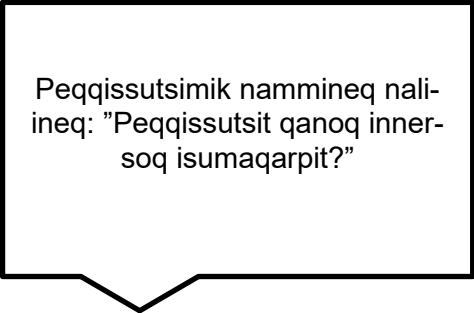
Kommuneqarfik Sermersooq tunumi innuttaasut 241-t, 15-iniit 85-it akornanni ukiullit, peqataapput, agguaqatigiissitsinermilu ukiut 42,2-jullutik. Peqataasut amerlanerpaartaat 35-t 59-illu akornanni ukioqarput (42 %-it), peqataasut 20 %-ii 60-inik amerlanerusunilluunniit ukioqarlutik. Nunamut tamarmut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inuusuttut peqataasut amerlanerpaapput, kommunip ilaani tassani 23 %-it 15-iniit 24-t akornanni ukioqarlutik. Peqataasut amerlanerpaartaasa qaffasinnerpaamik ilinniagaat tassaapput meeqqat atuarfianni atuarsimaneq imaluunniit ilinniarnertuutut ilinniagaqarsimaneq (67 %-it). Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut inuussutissarsiteqanngitsut amerlanerupput (36 %-it), aamma piniartortaqaarnatillu aalisartortaqaanngilat. Amerlanerit pigissaarnermut uuttuummi 3-miupput. Peqataasut tamarmik Tasiilami najugaqarput, taamalu kommunip ilaani tassani nunaqarfinit peqataasoqarani.

2 Peqqissuseq aamma atugarissaarneq

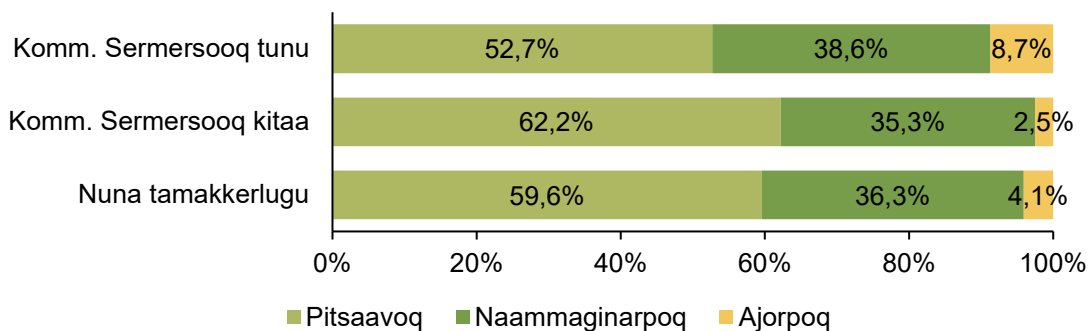
Peqqissuseq atugarissaarnerlu peqqissutsitsinnut assigiinngitsunut arlalinnut tunngavoq. Pitsaasumik peqqissuseqarneq napparsimaneq ajornertut nassuarneqarsinnaavoq, siammasinnerusumilli isigalugu atugarissaarlunilu inuunerisamik nuannarinninnermik nassataqassaaq. Immikkoortumi tulliuttumi kommunimi innuttaasut peqqissusiat aamma atugarissaarnerat itisiliiffigineqassaaq, tamannalu peqqissutsimik nammineq naliliinermik, inuunerup pitsaassusianik aamma eqqarsartaatsikkut peqqissutsimik ilaqarpoq – tassunga ilanngullugit imminut toqunnissamik eqqarsaatit aamma imminut toqoriaraluarneq.

2.1. Peqqissutsimik nammineq naliliineq

Peqqissutsimik nammineq naliliineq peqaataasut nammineq qanoq peqqissuseqarnerlutik naliliinerivaat. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: "Peqqissutsit qanoq innersoq isumaqarpit?" akissutissatut periarfissaralugit: pitsaalluinnarpoq, pitsaavoq, naammaginarpoq, ajorpoq, ajorluinnarpoq. Peqqissutsimik pitsaanngitsumik nammineq naliliineq nappaateqarnermut aamma toqujaartarnermut atassuserneqartartoq siusinnerusukkut takuneqarnikuuvoq, taamaattumillu innuttaasut akornanni peqqissutsip qaffasissusianut uuttuutigissallugu pitsaasuulluni (Idler & Benyamini, 1997). Nalunaarsuutini ataaniittuni pitsaalluinnartumik aamma pitsaasumik peqqissuseqarneq "Pitsaasoq"-mut ataatsimoortinneqarput, taamatut aamma ajorpoq aamma ajorluinnarpoq "Ayorpoq"-mut ataatsimoortinneqarlutik.

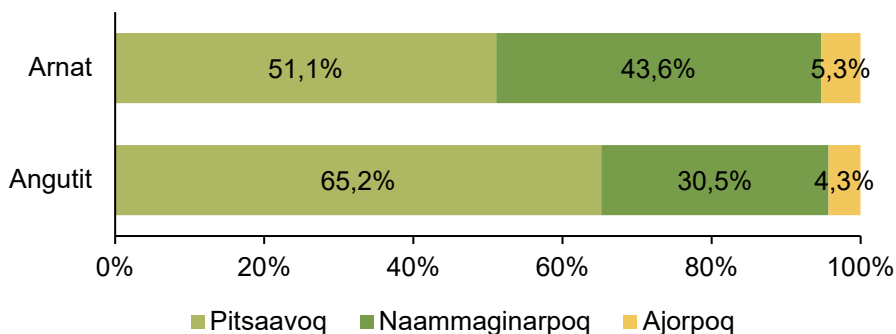

Peqqissutsimik nammineq naliliineq: "Peqqissutsit qanoq innersoq isumaqarpit?"

Takussutissiaq 2.1.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=476) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.558) peqataasut peqqissutsiminnik namminneq naliliinerat. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 2.1.1-imi takuneqarsinnaavoq, kommunip ilaani tunup aamma kitaata akornanni peqqissutsimik namminneq naliliinermi assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi affai sinnilaarlugit (53 %-it) pitsaasumik peqqissuseqarput, 39 %-it peqqissusertik naammaginarpuusoq naliliipput, aamma 9 %-it peqqissusertik pitsaanngitsutut nalilerlugu. Kommunip ilaani kitaani agguataarneq allaaneruvoq, amerlanerit peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliillutik (62 %-it), aamma taamaallaat 3 %-it peqqissusertik pitsaanngitsutut nalilerlugu. Nunamut tamarmut sanilliussinermi takuneqarpoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani amerlanerit peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliisut, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi pitsaasumik peqqissusillit nuna tamakkerlugu peqqissutsip qaffasissusianit appasinneruvoq. Peqqissutsimik nammineq naliliineq angutit arnallu akornanni allanngorarpoq.

Takussutissiaq 2.1.2. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut peqqissutsiminnik namminneq naliliinerat, suaassutsinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=718.

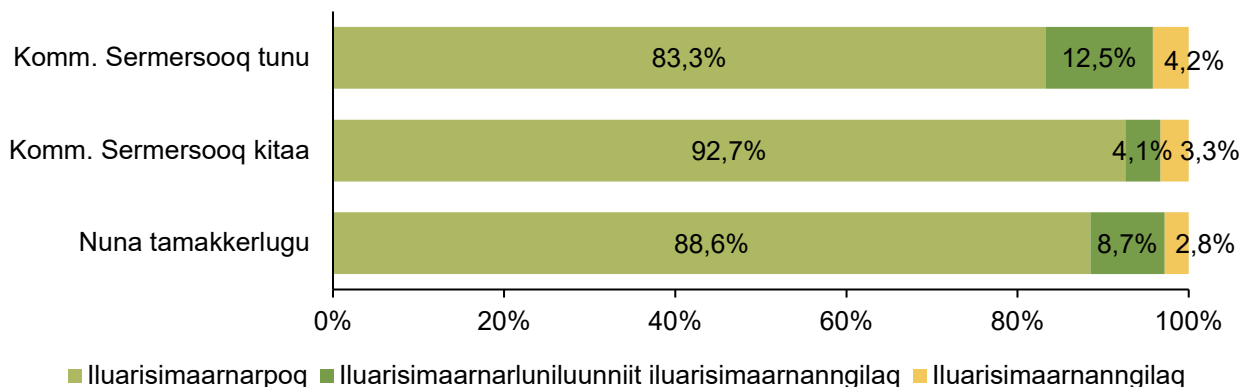
Takussutissiaq 2.1.2-mi angutit arnallu akornanni peqqissutsimik nammineq naliliineq agguataarneqarpoq. Takuneqarsinnaavoq, angutit arnanit amerlanerusut peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliisut, aamma arnat angutinit amerlanerusut peqqissutsiminnik naammaginarpuusoq naliliillutik. Peqqissutsimik nammineq naliliinermi angutit arnallu akornanni assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsuuvoq, aamma taamatut tunumi kitaanilu.

2.2. Inuunerup pitsaassusia

Inuunerup pitsaassusia pitsaasumik inuuneqarnermut suut ilisarnaataanerannut tunngavoq. Inuunerup pitsaassusianut pissutsit amerlasuut apeqquataasarpur, soorlu timikkut eqqarsartaatsikkullu peqqissuseq, ilinniagaqarneq, suliffik, qanimut atassuteqarfiit, avatangiisit aamma pissutsit allat inuunitta pitsaassusianut sunniuteqartut (Sundhedsstyrelsen, 2020).

Inuunerup pitsaassusia: "Ataatsimut isigalugu inuunerit qanoq iluarisimaartigiviuk?"

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi peqataasut 55-it sinnerlugit ukiullit tamarmik ima aperineqarput: "Ataatsimut isigalugu inuunerit qanoq iluarisimaartigiviuk?", akissutissatut periarfissaralugit: iluarisimaartorujussuuaara, iluarisimaarpara, iluarisimaarnarluniluunniit iluaaginangilaq, imaluunniit iluarinngilara, iluarinngitsorujussuuaara. Nalunaarsuutini ataaniittuni naammagisimaarinnilluartut aamma iluarisimaarinnittut "Iluarisimaarpara"-mut ataatsimoortinneqarput, taamatut aamma iluarinngitsut aamma iluarinngitsorujussuit "Iluarinngilara"-mut ataatsimoortinneqarlutik.

Takussutissiaq 2.2.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=48), kitaani (N=123) aamma nuna tamakkerlugu (N=733) peqataasut 55-it sinnerlugit ukiullit inuunerisa pitsaassusiat. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 2.2.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi 55-it sinnerlugit ukiullit amerlanerpaat inuunerminnik iluarisimaarinnillutik oqaatigigaat. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi 83 %-it inuunerminnik iluarisimaarinnillutik oqaatigivaat, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani 10 %-imik amerlanerusut inuunerminnik iluarisimaarinnillutik. Tunumi kitaanilu assigiinngisut kisitsisitigut qularnaatsuunngilaq. Nunamut tamarmut sanilliussinerimi kommunip ilaani kitaani amerlanerulaartut inuunerisa pitsaassusiat qaffasippoq, kommunip ilaani tunumi inuunerminnik iluarisimaarinnittut ikinnerullutik.

Taamaattumik qulaani paasissutissat uppernarsisippaat, peqataasut 55-it sinnerlugit ukiullit Kommuneqarfik Sermersuumersut amerlanerpaartaasa inuunertik nuannarigaat. Inuunerup pitsaassusia suaassutsit ukioqatigiiaalluunniit akornanni allanngorannngilaq.

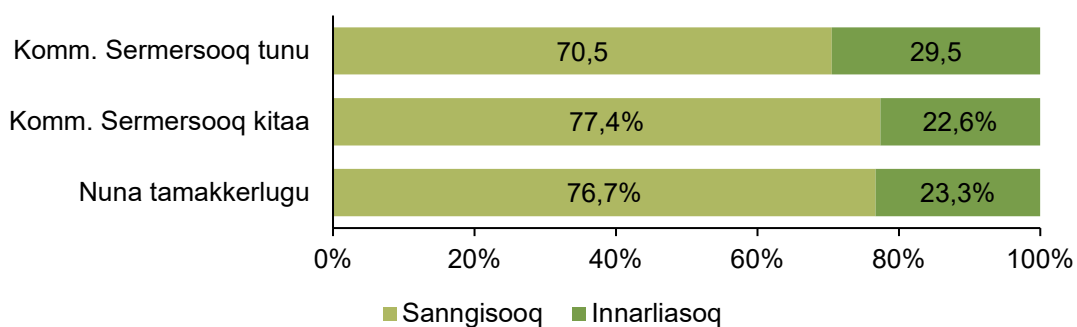
2.3. Eqqarsartaatsikkut peqqissuseq

Eqqarsartaatsikkut peqqissuseq tarnikkut nappaateqannginnermut kisimi tunnganngilaq, aammali atugarissaarnikkut pissutsinut tunngalluni. Eqqarsartaatsikkut pitsaasumik peqqissuseqarnermik misigisimaneq inuit ataasiakkaat piginnaasaminik atuisinnaanerannut, ulluinnarni unammilligassanik aamma uippakajaarnermik qaangiiniarsinnaanerannut, aamma inuit allat peqatigalugit ataatsimoornerannut tunngavoq (Sundhedsstyrelsen, 2021).

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi eqqarsartaatsikkut peqqissuseq The General Health Questionnaire (GHQ) (Goldberg allallu, 1997) tunngavigalugu nalilerneqarpoq. Tassani peqataasut apeqqutinik aqqaneq-marlunnik, eqqarsartaatsikkut qanoq issutsimut tunngasunik aperineqarlutik, soorlu ima: "Sapaatit akunnerisa kingulliit ingerlaneranni ernumanermik pissuteqartumik sininneq ajuler-tarpit?" aamma "Sapaatit akunnerisa kingulliit ingerlaneranni nuannaanngissuteqarpit imaluunniit nanertisimavit?". Apeqqutit aqqaneq-marluk taakku tunngavigalugit peqataasut tamarmik ataasiakkaarlutik 0-imiit 12-imut angusaqartin-neqarput. Angusaq 0-i eqqarsartaatsikkut peqqissutsimi atugarissaarnermut qaffasinnerpaajus-saaq, angusaq 12-i eqqarsartaatsikkut peqqissutsimi atugarissaannginnerpaajussalluni. Nalunaa-rusiami matumani peqataasut eqqarsartaatsikkut peqqissutsinut marlunnut, sanngisuunut aamma innarliasunut, avinneqarput.

Oqaaseq **sanngisooq** eqqarsartaatsikkut qaffasissumik atugarissaarnermik misigisima-nermut tunngavoq.
Oqaaseq **innarliassuseq** eqqarsartaatsikkut appassissumik atugarissaarnermik misigisima-nermut tunngavoq.

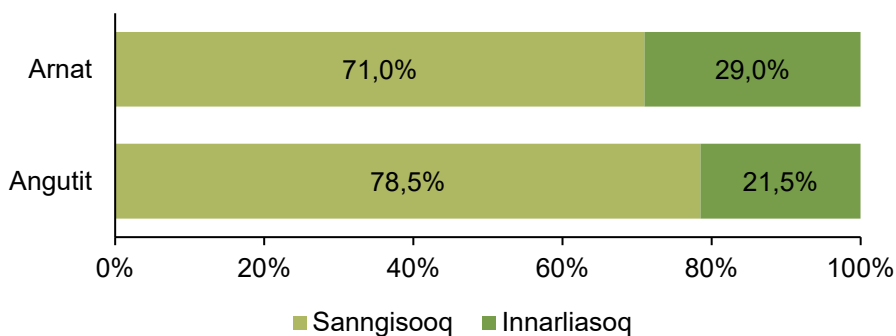
Peqataasut GHQ-mi 3 ataallugu angusaqarsimasut eqqarsartaatsimikkut sanngisuutut inissin-neqarput, aamma akerlianik peqataasut GHQ-mi 3-mik imaluunniit qaffasinnerusumik angusaqarsi-masut eqqarsartaatsimikkut innarliasutut inissinneqarlutik (Jacob, Bhugra, & Mann, 1997).

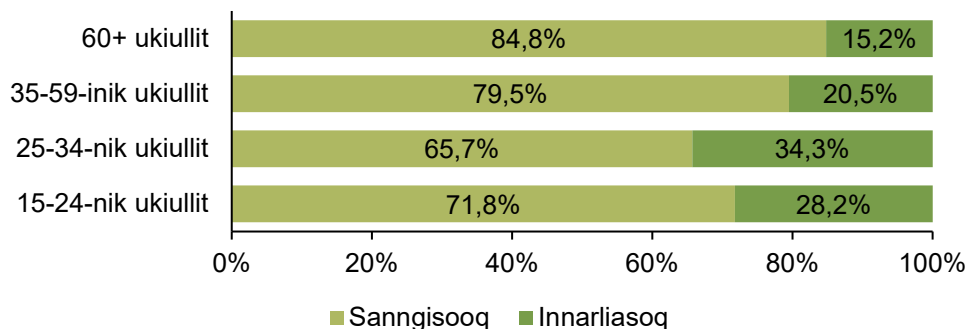
Takussutissiaq 2.3.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=193), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=433) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.219) peqataasut eqqarsartaatsimikkut peqqissusiat Generel Health Questionnaire (GHQ). 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Kommuneqarfik Sermersooq tunumi GHQ-angusaq agguaqatigiissillugu 2,11-uvoq, kitaani an-gusaq 1,78-iulluni. Nuna tamakkerlugu GHQ-angusaq agguaqatigiissillugu 1,7-iuvoq. Takussutis-siaq 2.3.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi 71 %-it eqqarsartaatsi-mikkut sanngisuutut oqaatigineqarsinnaasut, kitaani 77 %-iusut. Kommunip ilaani kitaani tunumilu

eqqarsartaatsikkut peqqissutsimi kisitsisitigut qularnaatsumik assigiinngissuteqanngilaq. Eqqarsartaatsimikkut sanngissuut amerlassusiat nuna tamakkerlugu amerlassutsinut sanilliullugu allanngorarpallaanngilaq. Taamaattorli eqqarsartaatsikkut peqqissutsimi suaassusit aamma ukiut akornanni allanngorartoqarpoq.

Takussutissiaq 2.3.2. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut eqqarsartaatsimikkut peqqissusiat General Health Questionnaire (GHQ), suaassutsinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=626.

Takussutissiaq 2.3.3. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut eqqarsartaatsimikkut peqqissusiat General Health Questionnaire (GHQ), ukioqatigiiaanut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=625.

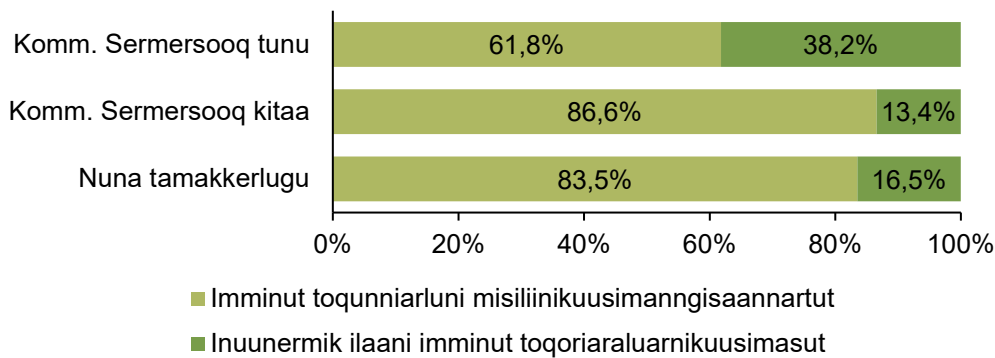
Takussutissiaq 2.3.2-mi takuneqarsinnaavoq, arnat (71 %-it) angutitut (79 %-inut) sanilliullugit ikinnerusut eqqarsartaatsimikkut sanngissuutut oqaatigineqarsinnaasut. Ilutigitiillugu takussutissiaq 2.3.3-p takutippaa, ukioqatigiiaani nukarliunerusuni ikinnerusut eqqarsartaatsimikkut sanngissuutut oqaatigineqarsinnaasut, 15-ii 24-nik ukiullit 72 %-ii sanngissuujusut, aamma 60-inik imaluunniit ukioqqortunerusut 85 %-ii sanngissuujullutik. Eqqarsartaatsikkut peqqissutsimi suaassusit- aamma ukiut akornanni assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsumupput, aamma taamatut tunumi kitaanilu.

2.4. Imminut toqunnissamik eqqarsaatit aamma imminut toqoriaraluarneq

Imminut toquttut amerlassusiat 1970-ikkunnili Kalaallit Nunaanni qaffasippoq. Kingorna misissuisarnerit takutippaat nunap immikkoortuini assigiinngissutit annertuujusut, imminut toquttut amerlassusiat Tunumi aamma Avanersuarmi qaffasinnerpaajummata (Bjerregaard & Larsen, 2015). 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi imminut toqunnissamik eqqarsaateqartarneq aamma imminut toqoriaraluarneq ima apeqqutigineqarput: "Pimoorutivillugu imminut toqunnissamik eqqarsaateqarnikuuit?" aamma "Imminut toqunniarlutit misiliinikuuit?". Peqataasut apeqqutinut taakkununga angertut apereqqinneqarput ukiup kingulliup ingerlanerani tamanna pisimanersoq.

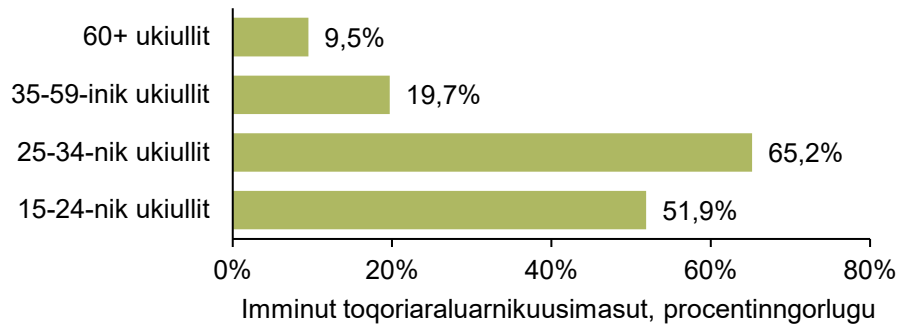
Imminut toqunnissamik eqqarsaatit: "Pimoorutivillugu imminut toqunnissamik eqqarsaateqarnikuuit?"

Imminut toqoriaraluarneq: "Imminut toqunniarlutit misiliinikuuit?"

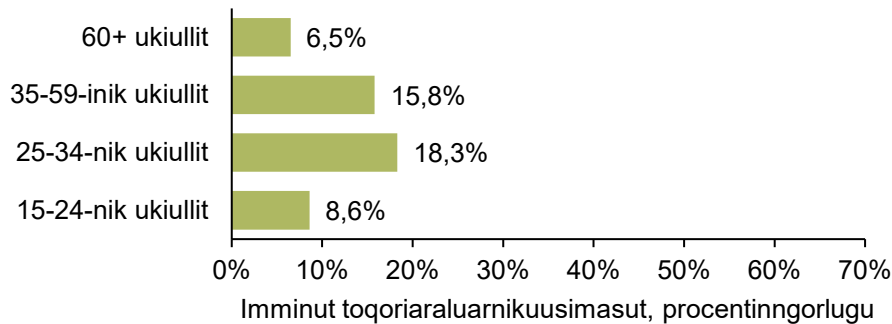

Takussutissiaq 2.4.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=191), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=426) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.173) peqataasut akornanni imminut toqunniarluni misiliinikuuneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 2.4.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 38 %-ii inuunermik ilaani imminut toqunniarlutik misiliisimasut, taakku kommunip ilaani tunumi peqataasut pingajorarterutai sinnerlugit amerlassuseqarput. Kommunip ilaani kitaani 13 %-it inuunermik ilaani imminut toqunniarlutik misiliisimapput. Tunumi kitaanilu imminut toqunniarluni misiliisimanerit amerlassusiisa assigiinngissutaat kisitsitigut qularnaatsuupput. Nunamut tamarmut sanilliullugu kommunip ilaani tunumi imminut toqoriaraluarsimasut amerlanerungaatsiarput. Aammat-taaq inuunermik ilaani imminut toqunniarlutik misiliisimasut akornanni ukiutigut assigiinngissutit annertupput.

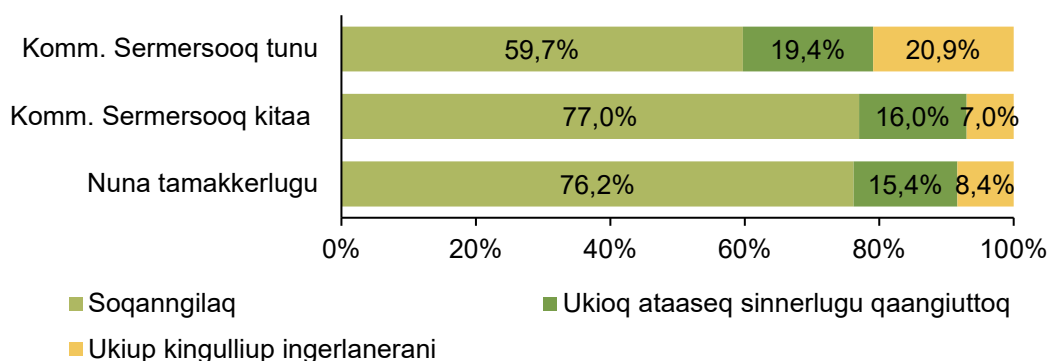

Takussutissiaq 2.4.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut imminut toqunniallutik misiliisimasut amerlassusiat, ukioqatigiiaanut agguataarlugit. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. (N=192).

Takussutissiaq 2.4.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut imminut toqunniallutik misiliisimasut amerlassusiat, ukioqatigiiaanut agguataarlugit. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. (N=425).

Takussutissiaq 2.4.2-mi aamma 2.4.3-mi takuneqarsinnaavoq, tunumi kitaanilu imminut toqoriaraluarsimasut akornanni ukiutigut assigiinngissutit annertuut aamma kisitsisitigut qularnaatsut. Kommunip ilaani tunumi peqataasut ukiukinnerpaat inuunermik ilaani imminut toqunniallutik misiliisarsimasut erseqqippoq. 25-t 35-llu akornanni ukiullit 65 %-it imminut toqunniallutik siusinnerusukut misiliisimapput, aamma 15-it 24-llu ukiullit akornanni 52 %-it assinganik misiliisimallutik. Kommunip ilaani kitaani 25-t 34-llu ukiullit akornanni 18 %-it inuunermik ilaani imminut toqunniallutik misiliisimapput. Aammattaaq Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut ukiukinnerpaat akornanni amerlanngitsut (9 %-it) imminut toqunniallutik misiliisimapput, peqataasut imminut toqunniallutik misiliisimasut ukioqqortunerpaat akornanni ikinnerpaajullutik.

Takussutissiaq 2.4.4. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=191), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=426), aamma nuna tamakkerlugu (N=2.173) peqataasut akornanni imminut toqunnissamik eqqarsaaqartarnerit. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 2.4.4.-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanersaat imminut toqunnissamik eqqarsaateqarnikuunngitsut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi 19 %-it ukioq ataaseq sinnerlugu qaangiuttoq imminut toqunnissamik eqqarsaateqarsimallutik, 21 %-it ukiup kingulliup ingerlanerani tamanna misigisimallugu. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani 77 %-it imminut toqunnissamik eqqarsaateqanngisaannarsimapput, 7 %-it ukiup kingulliup ingerlanerani tamanna misigisimallugu. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani imminut toqunnissamik eqqarsaateqartarnerit pisarnerat nuna tamakkerlugu agguataarnermut assinguvoq. Imminut toqunnissamik eqqarsaateqartarnermi tunumi kitaanilu assigiinngissut kisitsitigut qularnaatsuvoq.

Ataatsimut isigalugu imminut toqunnissamik eqqarsaateqartut amerlanngitsuinnaat imminnut toqoriaraluarsimangillat. Tassunga ilanngullugu oqaatinqarsinnaavoq, imminut toqunnissamik eqqarsaateqartarneq ukioqatigiiaat ukiukinnerusut akornanni aamma arnat akornanni pinerusarimasoq (paasissutissat takutinneqanngillat).

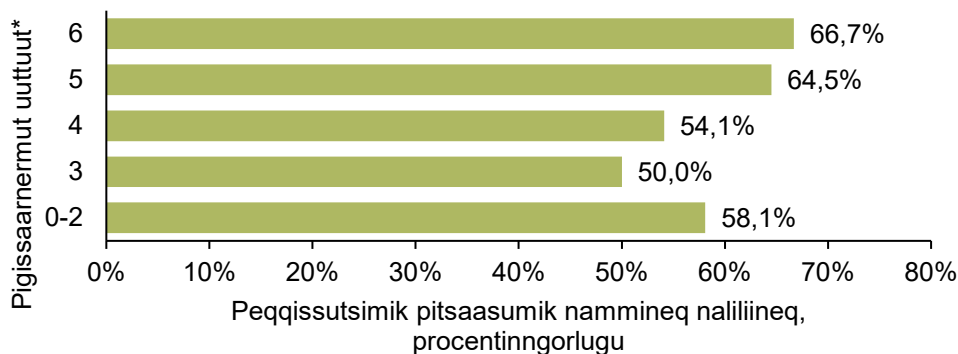
2.5. Peqqissutsimut tunngasutigut inuuniarnikkut assigiinngissutit

Inuiaqatigiinni tamani inuuniarnikkut assigiinngissutit piupput, inuit ilaat allanut sanilliullutik pigissaarnerullutik. Peqqissutsimut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngissut pilersarpoq, peqqissuseq imaluunniit peqqissutsimut uuttuutit aalajangersimasut aqqissuussamik pigissaarneq aal-laavigalugu aamma allanngorartinneqaraangata. Pigissaarnerup inuunitsinni atukkatsinnut aamma peqqissutsikkut pissusilersuutitsinnut atassuteqarnerannik tamanna pissuteqarpoq (Diderichsen, Andersen, & Manuel, 2011).

Pigissaarneq uuttuutit assigiinngitsut atorlugit uuttorneqarsinnaavoq, 2018-imilu Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi angerlarsimaffimmi atorlutigut iluaqtissat amerlassusiat pigissaarnermut uuttuutit atornerarpoq. Siusinnerusukkut misissuinerit takutinnekuaat, uuttuut taanna peqqissutsimut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngissutinut uuttuutigissallugu naleqquttuusoq (Bjerregaard, Dahl-Petersen, & Larsen, 2018). 2018-imi Kalaallit Nunaanni

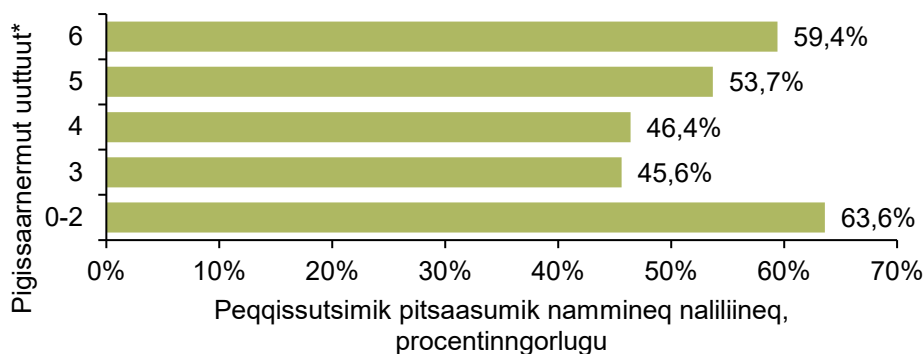
Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut tamarmik angerlarsimaffiminni atortunik arlalinnik pigisaqarnersut aperineqarput: video/DVD, qarasaasiaq, mikrobølgeovni, errorsivik, erruivik maskiina aamma internetti, akissutissatut periarfissaralugit: Aap aamma Naamik.

Inooqataanikkut inississimaffik aallaavigalugu peqqissutsip qanoq allanngorarsinnaaneranut as-sersuutitut pigissaarnermut uuttuut peqqissutsimik nammineq naliliinermut atatillugu takussutissi-ami ataaniittumi takutinneqarpoq.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaqarnersut naapertorlugu nalilersuinermi atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 2.5.1. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqqissutsimik pitsaasumik nammineq naliliineq, pigissaarnermut uuttuummumt agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=476.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaqarnersut naapertorlugu nalilersuinermi atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 2.5.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqqissutsimik pitsaasumik nammineq naliliineq, pigissaarnermut uuttuummumt agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=243.

Takussutissiaq 2.5.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani pigissaarnerup qaffakkiartornera malillugu peqataasut peqqissutsiminnik pitsaasumik nammineq naliliisut amerlassusiat qaffakkiartortoq. Pigissaarnermut uuttuummi qaffasissuseq 0-2 kisimi tassannga

immikooruteqarpoq, 58 %-it peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliillutik. Tamatuma ilimanarsisippaa, pigissaarnerpaat akornanni peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliisut amerlanerusut, aamma pigissaannginnerpaat akornanni peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliisut ikinnerullutik.

Takussutissiaq 2.5.2-mi takutinneqarpoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqqissutsimik pitsaasumik nammineq naliliineq pigissaarnermut uuttuummut agguataagaq. Matumani pigissaarnerup aamma peqqissutsip pitsaasup akornanni erseqqissumik takusaqartoqanngilaq. Pigissaarnermut uuttuutini assigiinngitsuni peqqissutsimik pitsaasumik nammineq naliliinerit assiginngissutaat Kommuneqarfik Sermersooq kitaani kisimi kitsitsisitigut qularnaatsuupput, soorluttaaq nuna tamakerlugu assigiinngissutit kisitsitigut qularnaatsuusut.

3 Timimik aalatitsisarneq aamma nerisaqarneq

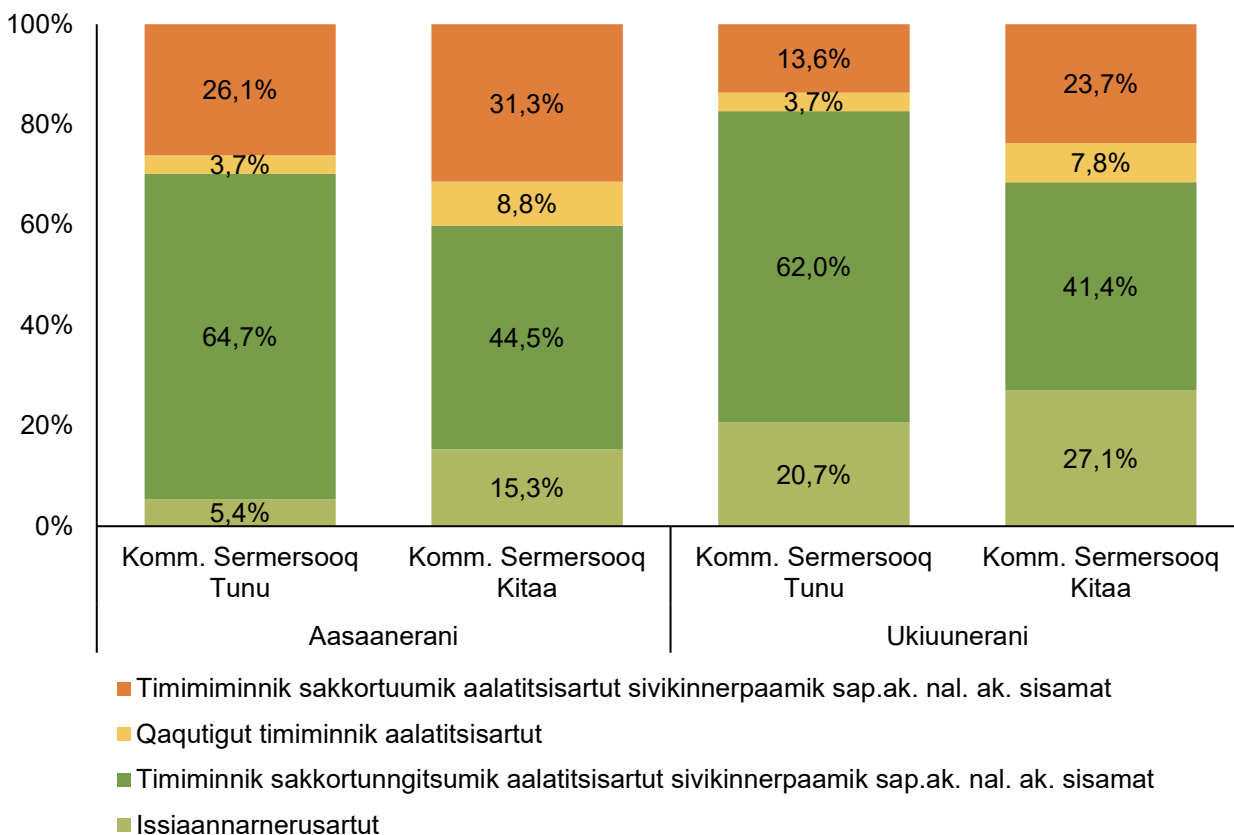
Timimik aalatitsineq (inuussutissarsiutigalugu sulineq, angerlarsimaffimmi suliassat, assartuineq, timersorneq, sunngiffimmi sammisaqarneq) aamma assigiinngisitaartunik nerisaqarneq peqqinartumik inooriaaseqarnermut tapertaapput. Timimik aalatitsineq aamma nerisaqarneq ataatsimoorillugit ileqqunut Kalaallit Nunaanni innuttaasut akornanni peqqissutsikkut unammilligassat anginerit ilaanni pingaarnernerpaatut pissutaapput, tassalu pualavallaarneq annertusiartuinnartoq (kapitali 4 takuuk).

3.1. Timimik aalatitsisarneq

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: “Qaammatini kingullerni aqqaneq-marlunni sunngiffinni timimik aalatitsinermut atatillugu nassuiaat sorleq ilinnut tulluarnesua – aasakkut aamma ukiukkut?”, akissutissatut periarfissaralugit: Issialluni suliaqarneq (atuarneq, fjernsynimik isiginnaarneq, il.il.), sapaatip akunneranut sivikinnerpaamik nalunaaquttap akunnerini sisamani sakkortunngitsumik timigissarneq (pisulluni pisiniarfilarneq imaluunniit suliffimmut suliffimmiillu pisunneq, illup iluani oqitsunik suliaqarneq, il.il.), ilaannikkoorarluni timigissartarneq (timersorneq, qimusserneq, il.il.), timigissaatigalugu timersorneq imaluunniit sapaatip akunneranut sivikinnerpaamik nalunaaquttap akunnerini sisamani timimik aalatitsiffiusunik allanik sammisaqarneq, aamma sapaatip akunneranut arlaleriarluni timersorneq aamma sakkortuumik sungiusarneq. Immikkoortut taaneqartut kingulliit marluk nalunaarusiami uani ataatsimoorinneqarput, sapaatip akunneranut sivikinnerpaamik nalunaaquttap akunnerini sisamani sakkortuumik timimik aalatitsilluni sammisaqarnermut.

Timimik aalatitsisarneq: “Qaammatini kingullerni aqqaneq-marlunni sunngiffinni timimik aalatitsinermut atatillugu nassuiaat sorleq ilinnut tulluarnesua - aasakkut aamma ukiukkut?”

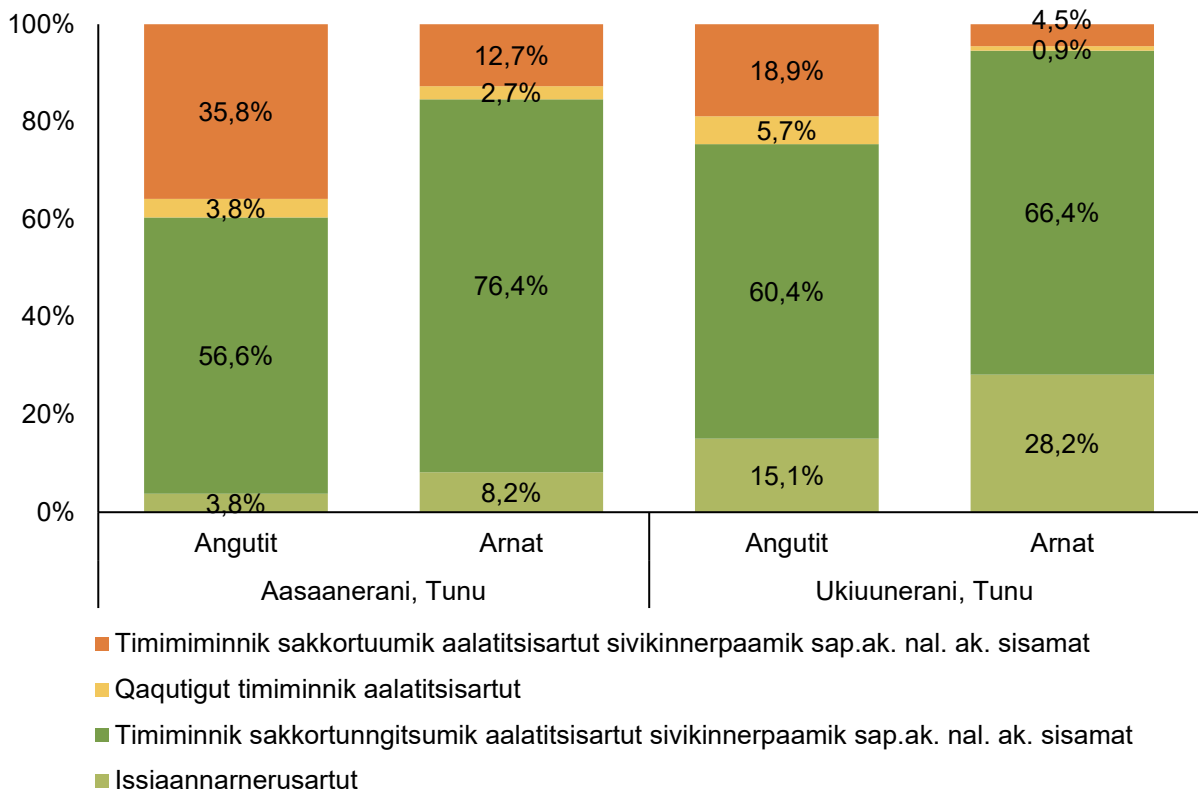
Nerisaqarnermut- Timigissarnermullu Siunnersuisoqatigiit innersuussutigivaat meeqqat inersimasullu ullormut sivikinnerpaamik nalunaaquttap akunnerani ataatsimi aalasassasut. Aalaneq tassaa-sinnaavoq suliffimmut suliffimmiillu pisunneq imaluunniit cykkilerneq, piniariarneq, eqqiaaneq, timersorneq, arsaanneq allarpasuillu (Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, 2015).

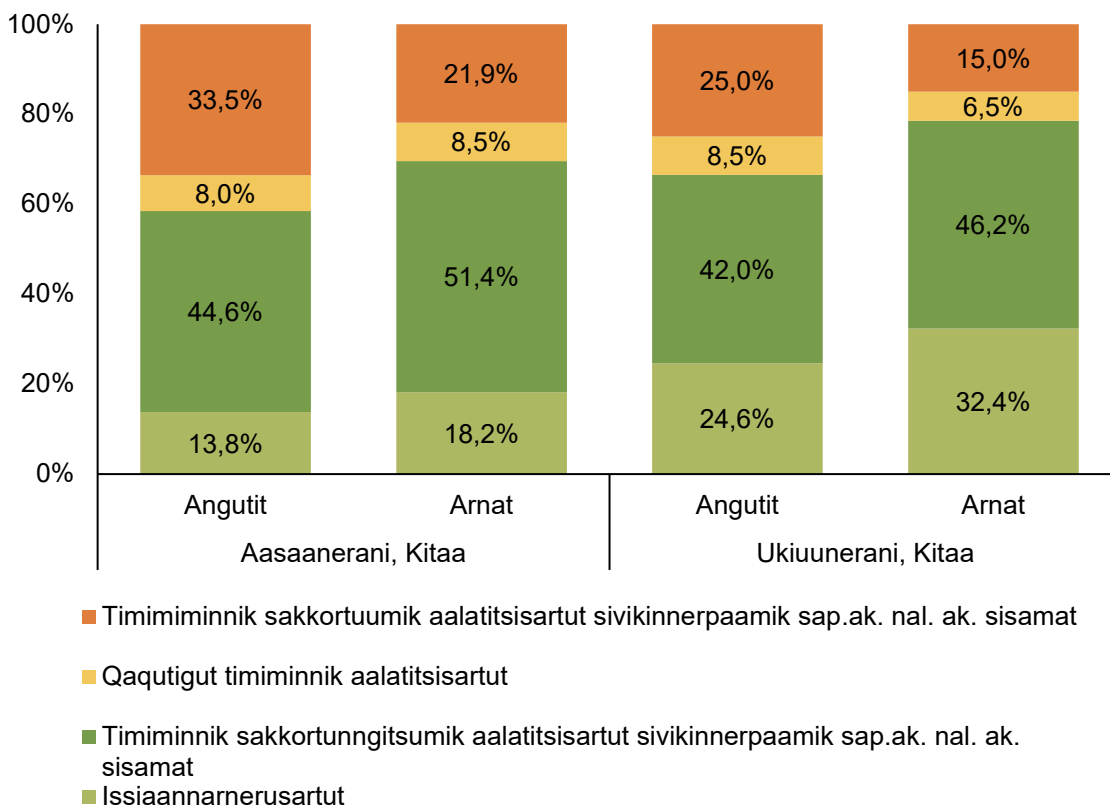
Takussutissiaq 3.1.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani qaammatini kingullerni 12-imi aasaanerani (N=717) aamma ukiuunerani (N=718) sunngiffimmi timimik aalatitsisarneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 3.1.1.-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi amerlanerusut aasaanerani (65 %-it) ukiuuneranilu (62 %-it) sakkortunngitsumik timiminnik aalatitsisartut. Akerlianik Kommuneqarfik Sermersooq kitaani amerlanerusut aasaanerani (31 %-it) ukiuuneranilu (24 %-it) sakkortuumik timiminnik aalatitsisarput. Amerlanerit aasaaneranut sanilliullugu ukiuunerani sunngiffimminni issiaannarnerusarput, tamanalu Kommuneqarfik Sermersooq tunumut (21 %-inut) aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut (27 %-inut) atuuppoq. Kommunip ilaani tunumi kitaanilu timimik aalatitsisarnermi assigiinngisutit kisitsisitigut qularnaatsuupput. Kommunip ilaani tunumi kitaanilu angutit arnanut sanilliullutik aasaanerani ukiuuneranilu timiminnik aalatitsinerusarput.

Kommuneqarfik Sermersuumisulli nuna tamakkerlugu peqataasut amerlanerusut ukiuuneranut sanilliullugu aasaanerani timiminnik aalatitsinerusartut takuneqarsinnaavoq. Nuna tamakkerlugu timimik aalatitsisarnerup qaffasissusia Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut assinguneruvoq. Kommuneqarfik Sermersooq tunumut tunngatillugu aasaanerani issiaannarnerusartut amerlassusiat appasinnerujussuuvoq, aamma nunamut tamarmut sanilliullugu aasaanerani ukiuuneranilu sakkortunngitsumik timiminnik aalatitsisartut amerlanerupput (paasissutissat takutinneqanngillat).

Takussutissiaq 3.1.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aasaanerani (N=216) aamma ukiuunerani (N=216) timimik aalatitsisarneq, suaassutsinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 3.1.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani aasaanerani (N=471) aamma ukiuunerani (N=471) timimik aalatitsisarneq, suaassutsinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

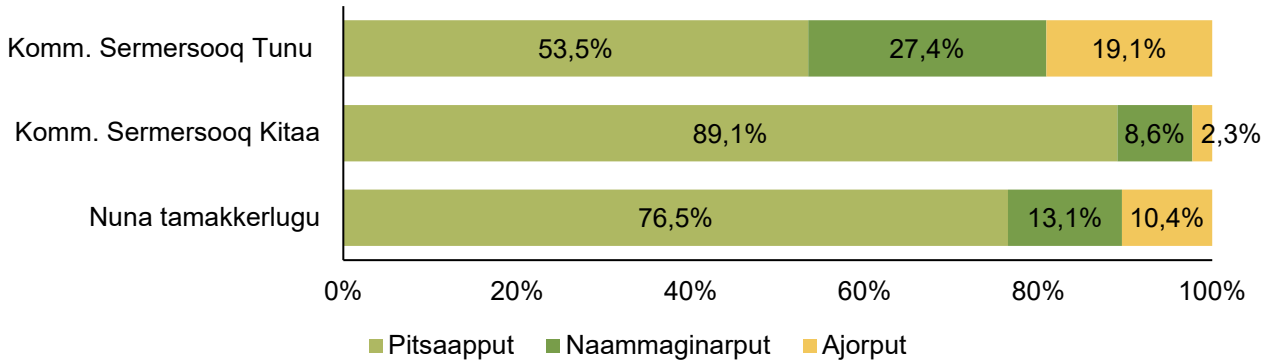
Takussutissiaq 3.1.2-mi takuneqarsinnaavoq, kommunip ilaani tunumi suaassutsinut tunngatillugu sunngiffimmi timimik aalatitsisarneq. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi angutit arnallu aasaanerani sunngiffimmini issiaannarnerusartut ikitsuarsuupput. Ukiuunerani amerlanerupput, aamma arnat akornanni amerlanerpaajullutik. Ilutigitillugu arnat angutillugu amerlasuut aasaanerani ukiuuneranilu sunngiffimmini timiminnik sakkortunngitsumik aalatitsisarput. Angutit arnanut sanilliullutik amerlanerusut aasaanerani ukiuuneranilu sunngiffimmini timiminnik sakkortuumik aalatitsisarput. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aasaanerani ukiuuneranilu timimik aalatitsisarnermi assigiinngissut kisitsisitigut qularnaatsuvoq.

Takussutissiaq 3.1.3-mi takuneqarsinnaavoq, kommunip ilaani kitaani suaassutsinut tunngatillugu sunngiffimmi timimik aalatitsisarneq. Takuneqarpoq, angutit arnallu sisamararterutaasa missaanniittut ukiuunerani sunngiffimmini issiaannarnerusartut. Ikinnerusut aasaanerani issiaannarnerusarput, aamma angutit akornanni ikinnerpaajullutik. Ilutigitillugu affai inorlugit amerlassusillit aasaanerani ukiuuneranilu sunngiffimmini timiminnik sakkortunngitsumik aalatitsisarput. Aasaanerani ukiuuneranilu sunngiffimmini timiminnik sakkortuumik aalatitsisartut akornanni angutini amerlanerpaajupput. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani aasaanerani timimik aalatitsisarneq kitsitsisitigut qularnaatsuvoq, ukiuuneranili taamaannani.

Taamaalilluni Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi timiminnik sakkortunngitsumik aalatitsisartut amerlanerupput, aamma issiaannarnerusartut ikinnerullutik. Ilutigitillugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq kitaani timiminnik sakkortuumik aalatitsisartut amerlanerupput.

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: "Nunaqarfigisanni/illoqarfigisanni timimik aalatitsinissamut periarfissat qanoq igivigit?", akissutissatut periarfissaralugit: pitsalluinnarput, pitsaapput, naammaginarput, ajorput, ajorluinnarput. Nalunaarsuutini ataaniittuni pitsaalluinnarput aamma pitsaapput ataatsimoorinneqarput, imaalillugit "Pitsaapput", aammattaq ajorput aamma ajorluinnarput ataatsimoorinneqarput, imaalillugit "Ayorput".

Timimik aalatitsinissamut periarfissaq: "Nunaqarfigisanni/illoqarfigisanni timimik aalatitsinissamut periarfissat qanoq igivigit?"

Takussutissiaq 3.1.4. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=476) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.577 timimik aalatitsinissamut periarfissaq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 3.1.4-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani timimik aalatitsinissamut periarfissat assigiinnginngissutaat kisitsitigut qularnaatsut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut affaasa timiminnik aalatitsinissaminnut periarfissat pitsaasuusut nalilerpaat, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (89 %-inut) sanilliullugu annikinnerungaatsiarluni. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut tallimaasa tamarmik timimik aalatitsinissamut periarfissat pitsaasuunngitsut nalilerpaat, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani taamaallaat 2 %-it taama naliliillutik.

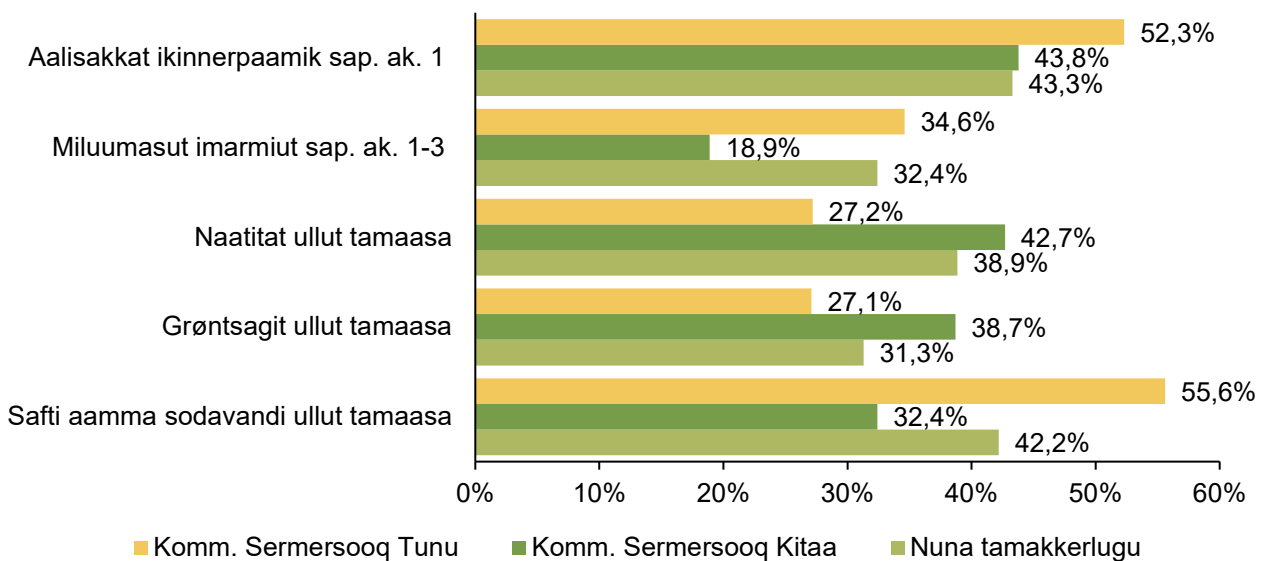
3.2. Nerisarisartakkt

Najukkami pisaanik nerisaqartarneq (puisi, arfeq, aalisa-gaq, tuttu il.il.) appariartorsimavoq, aammalu nerisassanik avataaniit tikisitanik atuineq ukiuni kingullerni 100-ni qaffakkiartorsimalluni (Dahl-Petersen, Larsen, Nielsen, Jørgensen, & Bjerregaard, 2016). Miluumasunik imarmi-unik aamma aalisakkanik assigiaginnarmik neri-saqarneq, aamma taamatut nerisassanik avataaniit tiki-sitanik assigiaginnarmik nerisaqarneq peqqissutsimut iluaqutaangilaq. Siusinnerusukkut innuttaasut peqqis-susiannik misissuisarnerni takuneqarsinnaavoq, pingaar-tumik tungusunnitsunik imigaqartarneq qaffariaateqarsi-masoq, aamma nerisaqariaatsit allanngornerat peqqis-sutsimut unammillernarsinnaasut (Dahl-Petersen allallu, 2016).

Nerisanut uuttuutit:

- Ullut tamaasa naatitartortarpoq
- Ullut tamaasa grøntsagitortarpoq
- Ikinnerpaamik sapaatip akunnera-nut ataasiarluni aalisagartortarpoq
- Sapaatip akunneranut 1-3-riarluni miluumasut imarmiut neqaannik nerisarpoq
- Ullut tamaasa saftimik imaluunniit sodavandimik imertarpoq

Inuunerittap aamma Nerisaqarnermut Timigissarnermullu Siunnersuisoqatigiit nerisassatut innersu-ussutaat naapertorlugit nerisarisartakkanut uuttuutit arlallit ineriartortinneqarput, aamma 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermit nalunaarusiami ilanngunneqartunik. Pingaartillugu taa-neqassaaq, uuttuutini pitsaasut pitsaangitsillu takuneqarmata. Ullut tamaasa naatitartortarneq grøntsagitortarnerlu, aamma sapaatip akunneranut ataasiarluni aalisagartortarneq pitsaasutut isigi-neqarput, ullut tamaasa saftitortarneq sodavanditortarnerlu pitsaangitsutut isigineqarlutik. Immik-korluinnaq ippoq miluumasut imarmiut neqaannik sapaatip akunneranut 1-3-riarluni nerisarneq. Tamanna kalaallit kulturiannut ilaanera pissutigalugu pitsaasutut isigineqarsinnaavoq, kisiannili ilu-tigillugu miluumasunik imarmiunik nerivallaarneq peqqissutsimut ajoqutaasumik kinguneqarsin-naavoq, mingutsitsineq pissutigalugu.

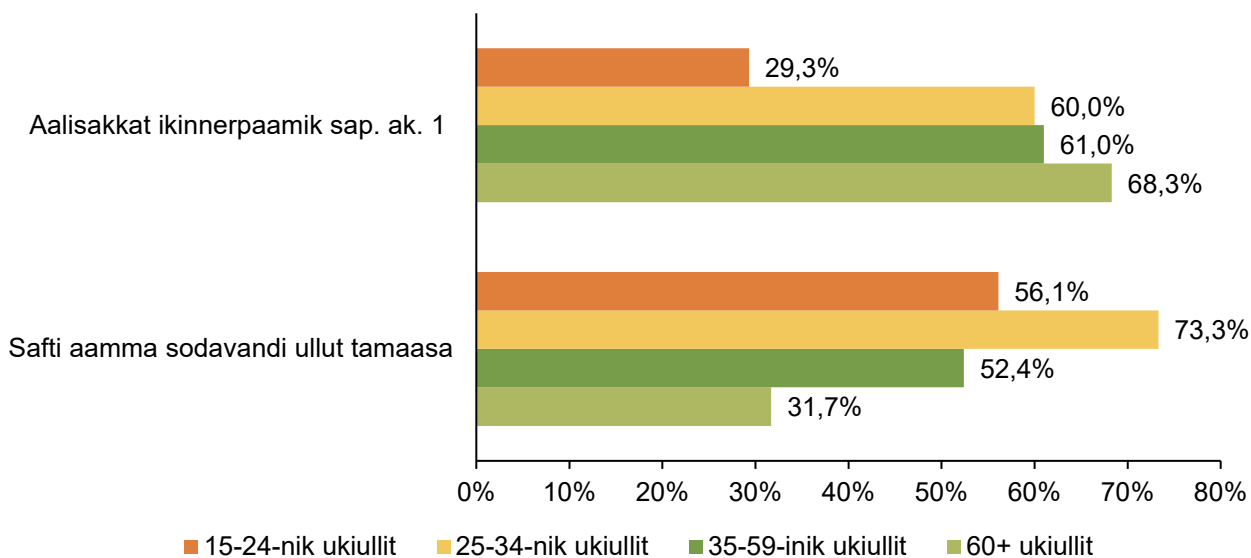

Takussutissiaq 3.2.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=213-214), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=450) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.380) nerisarineqartartut (aalisaqartarneq, miluumasut imarmiut,

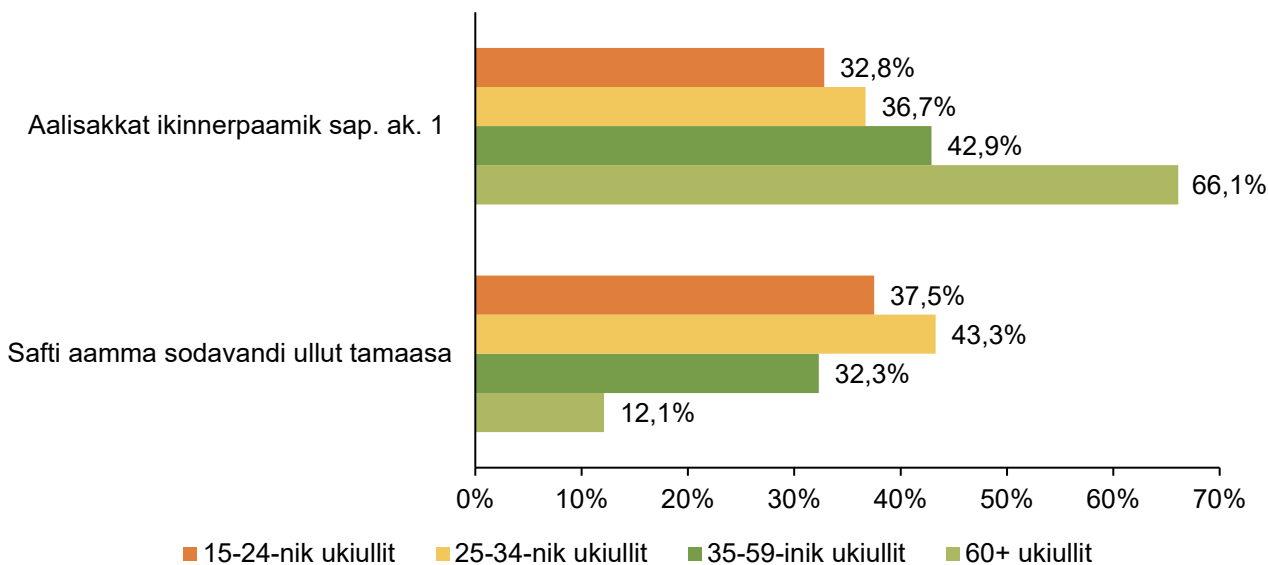
naatitat, grøntsagit aamma safti sodavandilu). 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 3.2.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut (32 %-inut) sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (56 %-it) saftimik sodavandimillu ullut tamaasa imigaqartartut amerlanerusut. Aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut (19%-inut) sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (35 %-it) sapaatip akunneranut 1-3-riarlutik miluumasunik imarmiunik nerisaqartartut amerlanerupput. Ilutigitillugu Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ullut tamaasa naatitartorlutillu grøntsagigtortartut ikinnerupput. Nerisassanik taaneqartunik nuna tamakkerlugu nerisaqartarneq Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani kisitsisit assigikannerpai. Tunumi kitaanilu nerisassanik taaneqartunik nerisaqartarnermi assigiinngissut kisitsitigut qularnaatsuvoq, aalisakkanik nerisaqartarnermi assigiinngissut pinnagu.

Sapaatip akunneranut ikinnerpaamik ataasiarlutik aalisagartortartut amerlassusiat, aamma saftimik sodavandimillu ullut tamaasa imigaqartartut amerlassusiat ukioqatigiiaat akornanni allangorarpoq, tamannalu Kommuneqarfik Sermersooq tunumut tunngatillugu takussutissiaq 3.2.2.-mi, aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut tunngatillugu takussutissiaq 3.2.3.-mi takutinneqarpoq. Ukiutigut assigiinngissutit taakku kisitsitigut qularnaatsuupput. Nerisassanut nassuiarneqartunut sinneruttunut tunngatillugu ukiutigut assigiinngitsoqanngilaq.

Takussutissiaq 3.2.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi nerisarineqartartut (aalisakkat, miluumasut imarmiut, naatitat, grøntsagit aamma safti sodavandilu), ukiuinut agguataarlugu N=194). 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

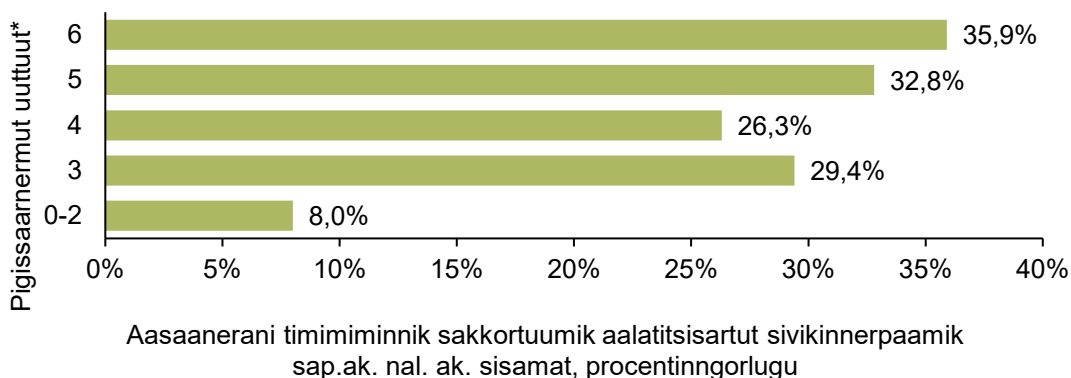
Takussutissiaq 3.2.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani nerisarineqartartut (aalisakkat, miluumasut imarmiut, naatitat, grøntsagit aamma safti sodavandilu), ukiuinut agguataarlugu N=446). 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 3.2.2-mi aamma 3.2.3-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (68%-it) aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (66%-it) 60-inik ukiullit imaluunniit ukioqqortunerusut sapaatip akunneranut ikinnerpaamik ataasiarlutik aalisagartortartut amerlaner-usut. Peqataasut 25-t 34-llu akornanni ukiullit akornanni saftimik sodavandimillu ullut tamaasa imigaqartartut amerlanerpaajupput, aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut (43 %-inut) sanil-liullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi qaffasinnerungaatsiarluni (73 %-it).

3.3. Timimik aalatitsisarnermi aamma nerisagarnermi inuuniarnikkut assigi-inngissutit

Timimik aalatitsisarnermi aamma nerisagarnermi inuuniarnikkut assigiinngissutit uuttuutitut toq-qakkanut, immikkoortumi qulaaniittumi nassuiarneqartunut, tunngatillugit uani takutinneqarput. Timimik aalatitsinikkut aamma nerisagarnikkut inuuniarnikkut assigiinngissutit aasaanerani sunngiffim-minni sakkortuumik sammisaqartartut, aamma ullut tamaasa grøntsagitortartut akornanni taku-neqarsinnaavoq.

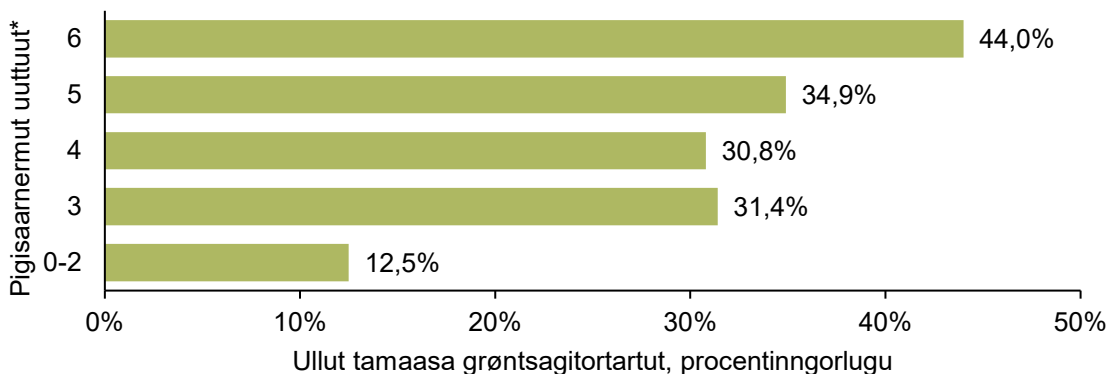
Kisitsisit Kommuneqarfik Sermersuumut tamarmut tunngasut takutinneqarput, tassunga tunngatil-lugu peqataasut tunumut kitaanullu agguataassallugit ikippallaarmata.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 3.3.1. Kommuneqarfik Sermersuumi aasaanerani sunngiffimmi sapaatip akunneranut sivi-kinnerpaamik nalunaaquttap akunnerini sisamani sakkortuumik timiminnik aalatitsisartut amerlassusiat. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=213.

Takussutissiaq 3.3.1-imi takuneqarsinnaavoq, ataatsimut isigalugu aasaanerani sunngiffimmi sakkortuumik timiminnik aalatitsisartut pigissaarnerup qaffakkiartornera malillugu amerliartortut. Peqataasut pigissaannginnerpaat akornanni 8 %-it ukiuunerani sunngiffimminni timiminnik sakkortuumik aalatitsisarput, pigissaarnerpaat pingajorarterutaannut (36 %-inut) tamanna atuulluni. Niki-ngassut taanna aamma ukiuuneranut tunngatillugu takuneqarpoq. Pigissaarnikkut qaffasissutsit akornanni assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsuupput, soorluttaaq nunamut tamarmut taamaattut.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 3.3.2. Kommuneqarfik Sermersuumi ullut tamaasa grøntsagitortartut amerlassusiat. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=230.

Takussutissiaq 3.3.2-mi takuneqarsinnaavoq, ataatsimut isigalugu ullut tamaasa grøntsagitortartut amerlassusiat pigissaarnerup qaffakkiartornera malillugu qaffakkiartortoq. Taamaalillutik pigissaarnerpaat 44 %-ii ullut tamaasa grøntsagitortarput, pigissaannginnerpaat akornanni 13 %-inut tamanna atuulluni. Pigissaarnermut uuttuutini agguataarsimasut akornanni assigiinngissut kisitsitigut qularnaatsuvoq, soorluttaaq nuna tamakkerlugu taamaattoq. Taamaalilluni Kommuneqarfik

Sermersuumi timimik aalatitsinermut aamma nerisarisartakkanut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiiingissuteqartoq takuneqarsinnaavoq.

4 Aarlerinaatinut pissutaasut

Peqqinneq aamma ilorrisimaarneq pissutsinit assigiinngitsorpasuaranit sunnerneqartarpoq – pissutsit peqqissutsimut pitsaanngitsumut, napparsimanermut aamma toqumut attuumassutillit aarlerinaatinut pissutaasutut ilisimaneqarput. Ataatsimut isigalugu inuiaqatigiit peqqissuugaluartut, aamma kommunimi innuttaasut amerlanerit peqqissuugaluartut peqqissuseq assigiinngitsutigut sulit pitsanngorsarneqarsinnaalluarpoq.

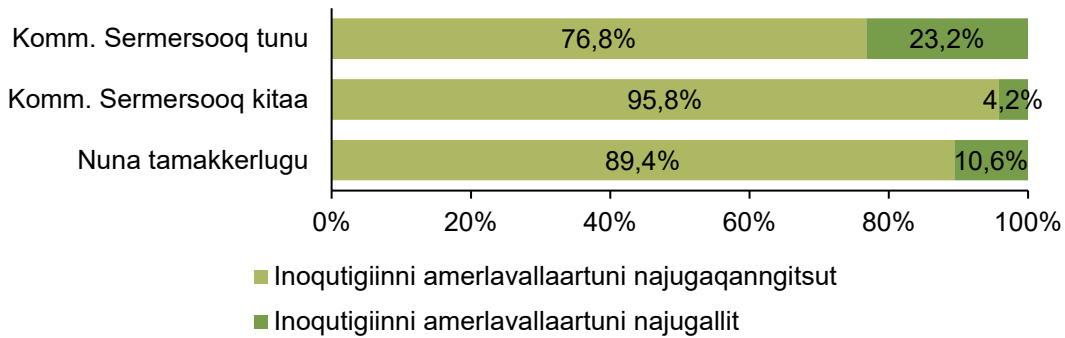
Kommunimi peqqissutsimut aarlerinaatinut pissutaasut killiffiat kapitalimi tulliuttumi saqqummiunneqassapput. Aarlerinaatinut pissutaasut inuiaqatigiit peqqissusiannut uuttuutit, Inuunerittamit nakkutigineqartut, tunuliaqutaralugit toqqarneqarput.

4.1. Ineqarnikkut pissutsit

Ineqarnikkut pissutsit kommunimi massakut inuuniarnermi atukkanut pingaarutilimmik nassuiaataapput. Najugaqarfipput, aamma najugaqarnitsinni atukkavut peqqissutsitsinnut sunniteqartorujussuupput. Ineqarnikkut pitsaanngitsumik atugaqaraanni peqqissutsimut pitsaanngitsumik sunniteqarsinnaavoq, aamma pingaartumik inoqutigiit amerlavallaarnerisa peqqissutsimut pingaaruteqarnera takuneqarnikuuvoq (Hansen, Larsen, Bjerregaard, & Riva, 2020). Ilassutigineqartariaqarporli inoqutigiit amerlavallaarnerannut uuttuut paasissutissanit tunngaveqarmat, aamma inuit ataasiakkaat aamma kulturi pissutigalugu qanilluni najugaqatigiinnissamut pissutaasut eqqarsaatigineqanngimmata. Pivisorli sulit tassaavoq inissaqarpiannngitsumi amerlasuujulluni najugaqaraanni nappaatit tunillaassuuttarmata aamma tunillaassunneq sukkannerusumik siaruartarmat.

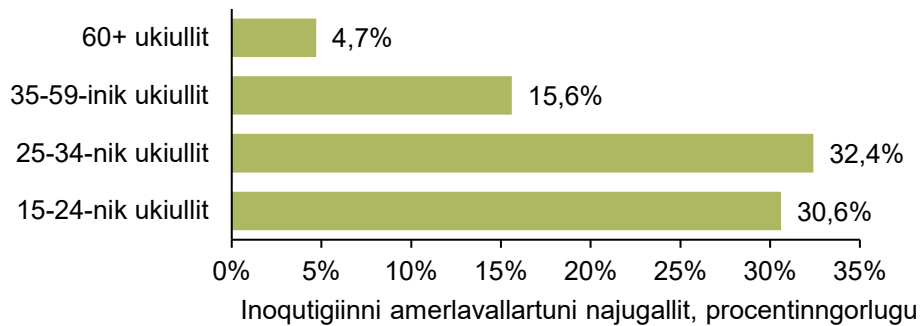
Inoqutigiit amerlavallaartut: Angerlarsimaffik inimit ataatsimut marlunnik imaluunniit amerlanerusunik inuttalik.

Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: "Angerlarsimaffigisat qassinik ineeraqarpa?" aamma "Angerlarsimaffigisanni qassit najugaqarpat?". Apeqqutit taakku marluk tunngavigalugit inoqutigiit amerlavallaarnerisut naatsorsorneqarsinnaavoq. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut angerlarsimaffimmi inimit ataatsimut agguaqatigiissillugu inuit 1.39-t najugaqarput, aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani angerlarsimaffimmi inimit ataatsimut aqquaqatigiissillugu inuit 0.93-it najugaqarput. Inoqutigiit amerlavallaartut angerlarsimaffimmi inimit ataatsimut inunnik marlunnik amerlanerusunilluunniit inuttallit matumani pineqarput (Riva, Larsen, & Bjerregaard, 2014).

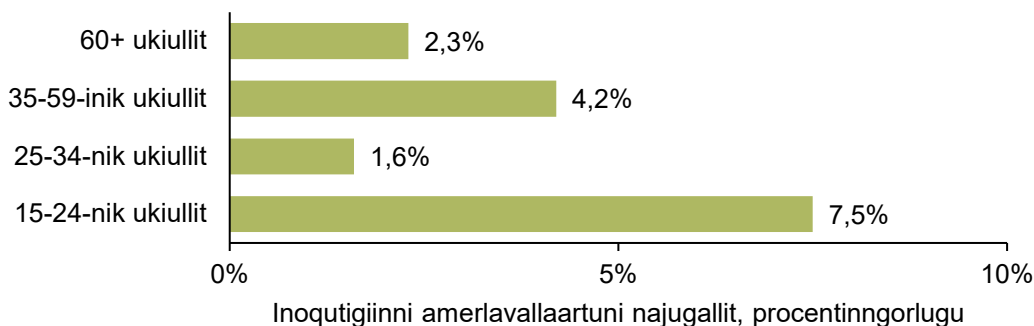

Takussutissiaq 4.1.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=473) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.571) ineqarnikkut pissutsit. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 4.1.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanerpaartaat inoqutigiinni amerlavallaartuni najugaqanngitsut. Taamaattorluni kommunip ilaani tunumi kitaanilu assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsut takuneqarput. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi 23 %-it inoqutigiinni amerlavallaartuni najugaqarput, tamanna Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasunut taamaallaat 4 %-inut atuuttoq. Nunamut tamarmut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit amerlanerungaatsiarput, aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit ikinnerungaatsiarlutik. Ineqarnikkut pissutsit ukiut malillugit allanngorartarnerat siusinnerusukkut takuneqartarpoq, tamannalu aamma Kommuneqarfik Sermersuumi takuneqarpoq.

Takussutissiaq 4.1.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ineqarnikkut pissutsit, ukioqatigiiaanut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=216.

Takussutissiaq 4.1.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani ineqarnikkut pissutsit, ukioqatigiiaanut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=470.

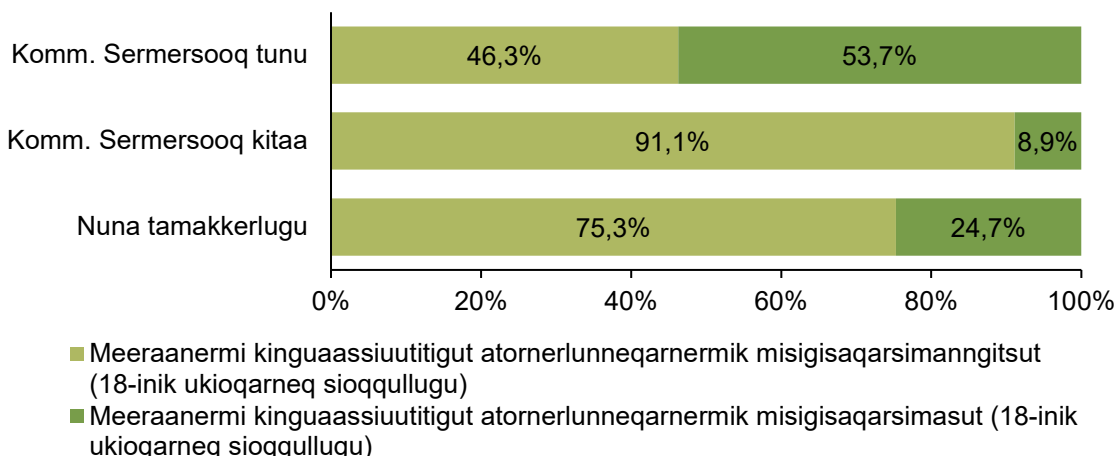
Takussutissiaq 4.1.2-mi aamma 4.1.3-mi takuneqarsinnaapput, kommunip ilaani tunumi aamma kitaani inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit amerlassusiat, ukioqatigiiaanut agguataakkat. Sumiiffinni taakkunanani marlunni pingaartumik inuusuttut inoqutigiinni amerlavallaartuni najugaqarput, tunumi kitaanilu ukioqatigiiaani tamani amerlassutsit qaffasinnerugaluartut. Kommunip ilaani kitaani inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit 15-it 24-llu akornanni ukiullit amerlanerpaajupput (8 %-it), aamma tunumi peqataasut 15-it 34-llu akornanni ukiullit pingajorarterutaat assinganik atugaqarlu-tik. Inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit ukiumikkut assigiinngissutaat tunumi kisimi kisitsisitigut qularnaatsuuvoq, aamma inoqutigiinni amerlavallaartuni meerarisat sulii angerlarsimaffimmi naju-gaqartarnerisa amerlasuutigit pissutaasarneranut naapertuulluni.

4.2. Kinguaassiuutitigut atornerlu- isarneq

Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiuutitigut atornerluisarnerit unitsinneqarnissaat ukiuni kingullerni sammineqaleriartorpoq. Tamanna kinguaassiuutitigut atornerluisarnermut Naalakkersuisut qanittukkat 2018-imiit 2022-mut periusissialiernerannik kinguneqarpoq, Killiliisa – Lad os sætte grænser (Pitsaaliuinnermut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik, 2019). Periusissiami anguniakkat ilaat tassaavoq ukioq 2022 tassaassasoq ukioq kinguaassiuutitigut atornerluiffiunngitsoq. Peqataasut tamarmik ima aperineqarput: "Kinguaassiuutitigut arlaannaatigulluunniit pinngitsaalillutit imaluunniit pinngitsaalerialuarlutit iliuseqarfigineqar-nikuuit?" aap/naamik akissutigineqarsinnaallutik ima immikkoortiterneqartunik: "meeraallunga (13-it ataallugit ukiullit)", "inuusuttuaraallunga (13-it 17-illu akornanni ukiullit)" imaluunniit "18-inik ukioqarlunga imaluunniit ukioqqortunerullunga".

Kinguaassiuutitigut atornerlu-
ineq: "Kinguaassiuutitigut ar-
laannaatigulluunniit pinngitsaa-
lillutit imaluunniit pinngitsaalerialuarlutit iliuseqarfigineqar-
nikuuit?"

Inuunerittami uuttuutigineqartut ilaat tassaavoq 18-iniit 30-nik ukiullit qassit meeraanermi kinguaassiuutimikkut atornerlunneqarsimanersut.

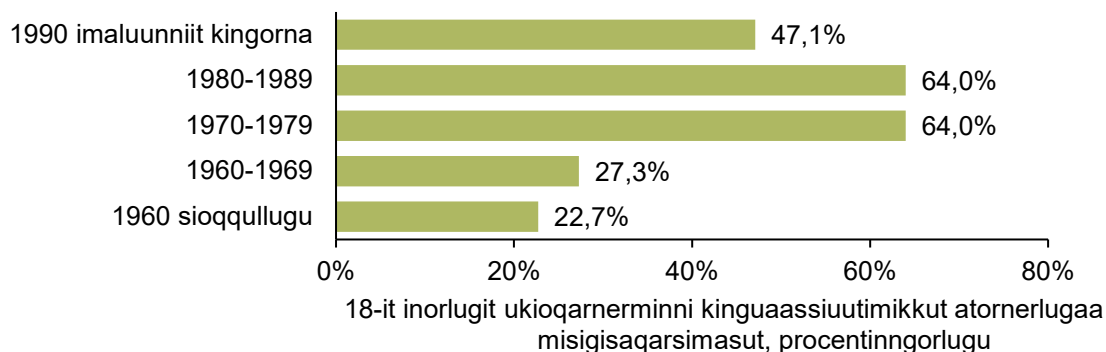

Takussutissiaq 4.2.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=41), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=90) aamma nuna tamakkerlugu (N=403) peqataasut inuusuttut 18-iniit 30-t akornanni ukiullit meeraallutik imaluunniit inuusuttuullutik kinguaassiuutimikkut atornerlunneqarsimasut. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

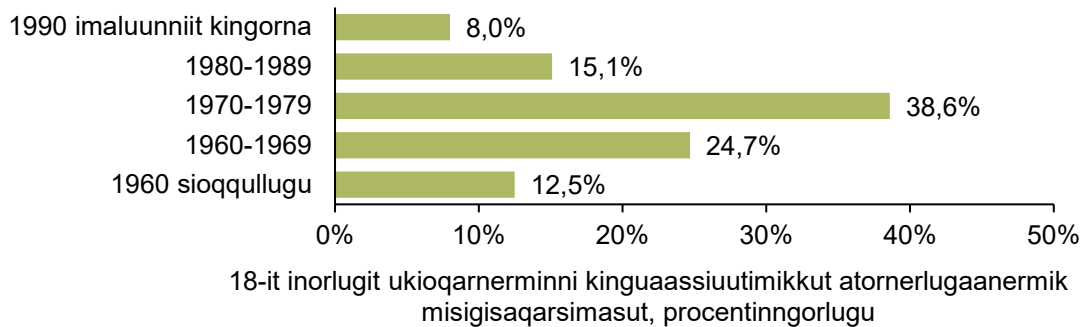
Takussutissiaq 4.2.1-imi takuneqarsinnaavoq, peqataasut 18-iniit 30-t akornanni ukiullit meeraanerminni kinguaassiuutimikkut atornerlunneqarsimasut amerlassusiat. Kommuneqarfik Sermersuup ilaani tunumi kitaanilu assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsuupput. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi amerlassutsit annilaarnartumik qaffasipput. Kommunip ilaani tunumi 18-it 30-llu akornanni ukiullit affaat sinnerlugit meeraanerminni kinguaassiuutimikkut atornerlunneqar-nikuusimapput. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani pissutsit allarluinnaapput, ukioqatigiiaat assin-gini 9 %-it meeraanerminni atornerlugaanermik misigisaqarsimallutik.

Peqataasuni 18-it 30-llu akornanni ukiulinni arnat meeraanerminni kinguaassiuutimikkut atornerlu-gaanermik misigisaqarsimasut amerlanerupput.

Meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlunneqartarneq qanga inunngorsimanermut atas-suteqartoq paasinarsivoq.

Takussutissiaq 4.2.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut akornanni meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlunneqarnerit, ukiunut inunngorfinnut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=128.

Takussutissiaq 4.2.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut akornanni meeraanermi kinguaassiuutitigut atonerlunneqarnerit, ukiunut inunngorfinnut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=369.

Takussutissiaq 4.2.2-mi aamma 4.2.3-mi Kommuneqarfik Sermersuup ilaani tunumi kitaanilu kinguaassiuutimikkut atonerlugaanermik inuunermik ilaani misigisaqarsimasut, ukioqatigiiaanug agguataakkat, amerlassusiat takuneqarsinnaapput. Ukioqatigiiaat akornanni assigiinngissutit tunumi kitaanilu kisitsisitigut qularnaatsuupput. Tunumi 70-ikkunni aamma 80-ikkunni inunngorsimasut akornanni kinguaassiuutimikkut atonerlunneqarsimasut amerlanerpaajusut takuneqarpoq, kingorna kingusinnerusukkut inunngorsimasunut tunngatillugu amerlassutsit appariaateqarput. 1990-ikkunni imaluunniit kingusinnerusukkut inunngorsimasut akornanni suli 47 %-it kinguaassiuutimikkut atonerlunneqarnermik misigisaqarsimapput. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut 70-ikkut ingerlaneranni inunngorsimasut akornanni aamma kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimaneq pinerusarsimavoq. Tamatumalu pisarnera kingorna ukioqatigiiaat malillugit appariaateqarujussuarpoq, 90-ikkullu ingerlaneranni imaluunniit kingusinnerusukkut inunngorsimasut akornanni 8 %-it kinguaassiuutimikkut atonerlunneqarnek misigisimallugu.

Ukioqatigiiaanug nukarliunerusunut kinguaassiuutitigut atonerluisarneq nuna tamakkerlugu appariaateqarsimasoq 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerneq paasissutissat takutippaat. Tamannali ukioqatigiiaani 1995-imi imaluunniit kingorna inunngorsimasut akornanni ersarinneruvoq. Kommunikkaartumik naatsorsuinerneq peqataasut ikippallaarnerat pissutigalugu takussutissiaq 4.2.2.-mi takutinneqartut saniatigut kisitsisit agguataaqqinnissaat pisinnaasimanngilaq. Taamaatumik nuna tamakkerlugu kisitsisit assigalugit inuusuttuaqqat akornanni kinguaassiuutitigut atonerluisarneq appariaateqarsimasinnaavoq, kisiannili matumani takutinnissaa ajornarluni.

4.3. Imigassamik atuineq

Imigassaq peqqissutsimut sunni-uteqartorujussuuvoq, aamma imigassamik atuineq annertoq timitta eqqarsartaatsittalu peqqissusianut kisimi kingunipiloqarneq ajorpoq, aammali avatangiisitsinnut kingunipiloqarsinnaalluni.

Imigassamik ajornartorsiuteqarsinnaaneq matumani The Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT) (Saunders, Aasland, Babor, De La Fuente, & Grant, 1993) atorlugu nassuiarneqarpoq, imigassamik ajornartorsiuteqarnermik misissuinermi uuttuutitut nunat tamalaat akornanni atorpeqartartoq, aamma innuttaasunut tunngatilugu. Imigassamik atuineq, imigassartoriaaseq aamma imigassamut attuumasututilimmik ajornartorsiutitut tunngasunik apeqqutit qulit tunngavilugit AUDIT-ip peqataasut sisamanut agguataarpai: 'Ajoqutaanngitsumik atuineq', 'Annertuumik atuineq', 'Ajoqutaasumik atuineq' aamma 'Pinngitsuuisinnaannginneq'.

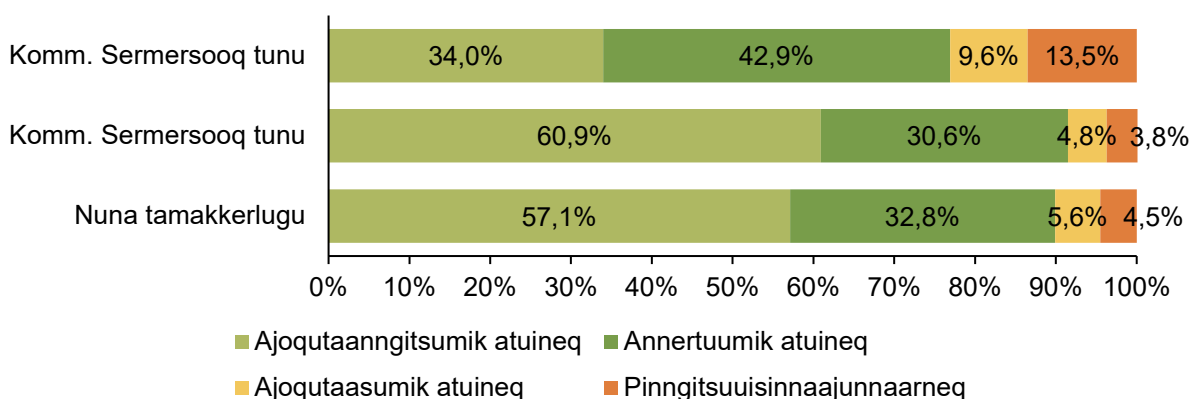
Sundhedsstyrelsep inassuteqaatai tunngavilugit AUDIT-ip nassuiarnera:

AUDIT-imi angusat arnanut 0-6, aamma angutitut 0-7 "**Ajoqutaanngitsumik atuineq**"-mik takutitsivoq.

AUDIT-imi angusat arnanut 7-15, aamma angutitut 8-15 "**Annertuumik atuineq**"-mik takutitsivoq, sivikitsumik akuliuffiginnikkut ikiorsiiffigineqarsinnaasumik.

AUDIT-imi angusat 16-19 "**Ajoqutaasumik atuineq**"-mik takutitsivoq, sivikitsumik akuliuffiginninnermik imaluunniit nakorsaatinik katsorneqarnissamik pisariaqartitsiffiusoq.

AUDIT-imi angusat 20-40 "**Pinngitsuuisinnaannginneq**"-mik takutitsivoq, sakkortusisamillu katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsiffiulluni.

Takussutissiaq 4.3.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=156), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=396) aamma nuna tamakkerlugu (N=1.881) peqataasut imigassartoriaasiat, AUDIT-imit tunngavilik. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 4.3.1-imi takuneqarsinnaavoq, tunumi kitaanilu imigassartoriaatsit assigiinngisutaat kisitsisitigut qularnaatsut. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut 61 %-ii

ajoqutaanngitsumik imigassamik atuisuupput imaluunniit imigassartorneq ajorput, 31 %-it annertuumik atuisuullutik, 5 %-it ajoqutaasumik atuisuullutik, aamma 4 %-it imigassamik pinngitsuisinnaajunnaarnermik misigisaqarlutik. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi agguataarneq allaaneruvoq, peqataasut 34 %-ii ajoqutaanngitsumik imigassamik atuisuullutik imaluunniit imigassartorneq ajorlutik, 43 %-it annertuumik atuisuupput, 10 %-it ajoqutaasumik atuisuullutik aamma 14 %-it imigassamik pinngitsuisinnaanatik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani imigassartoriaaseq nuna tamakkerlugu imigassartoriaatsimut assinguvoq. Qulaani pineqartunut ilanngullugu oqaatigineqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut 15 %-ii, aamma Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 11 %-ii imigassartunngisaannartuummata. Kommunip iluani imigassartunngisaannartut amerlassusiisa akornanni assigiinngissutini kisitsisitigut qularnaatsoqanngilaq.

Innuttaasut peqqissusiannut uuttuut alla tassaavoq, aalakoorniutigalugu imigassartortartut amerlassusiat, tassa imaappoq pinermi ataatsimi tallimat sinnerlugit imaluunniit amerlanerusunik imigassartortartut amerlassusiat. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 39 %-ii ikinnerpaamik qaammammut ataasiarlutik pinermi ataatsimi tallimanik imaluunniit amerlanerusunik imigassartortarput, aamma kommunip ilaani kitaani 36 %-iullutik. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi kitaanilu aalakoorniutigalugu imigassartortartut amerlassusiisa assigiinngissutaat kisitsisitigut qularnaatsuunngillat.

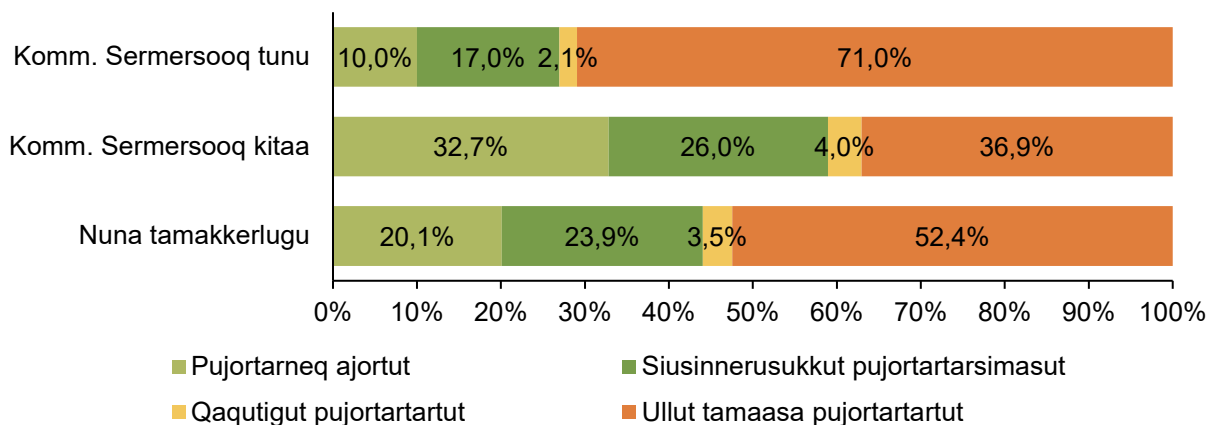
Innuttaasut peqqissusiannut uuttuut alla tassaavoq, ilaqtariit meerartallit ajornartorsiutaasumik imigassartortartut (tassa imaappoq annertuumik atuisut, ajoqutaasumik atuisut imaluunniit pinngitsuisinnaajunnaarsimasut) amerlassusiat. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi 64 %-it ajornartorsiutaasumik imigassamik atuisuupput, ilutigitillugulu meeqqanik najugaqateqarlutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani affaanik amerlassuseqarput, 32 %-it ajornartorsiutaasumik imigassamik atuisuullutik, ilutigitillugulu meeqqanik najugaqateqarlutik. Matumani Kommuneqarfik Sermersuup ilaani tunumi kitaanilu assigiinngissut kisitsisitigut qularnaatsuuvoq.

4.4. Pujortartarneq

Pujortartarnerup peqqissutsimut ajoqutaasumik kin-guneqartarnera ilisimaneqarluarpoq, aamma pujortartarnerup puatsigut kræfteqarnermut, uummatikkut nappaatinut aamma puatsigut nappaatinut allanut atassuteqarnera amerlasuunit ilisimaneqarpoq. Kalaallit Nunaanni ullut tamaasa pujortartartut amerlasoorujussupput, kisianni 1993-imiit ikiliartornikuullutik. Pujortartarnerli suli nuna tamakkerlugu innuttaasut peqqissusiannut tunngatillugu ajornartorsiutaavoq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi pujortartarneq pillugu arlalinnik apeqquteqaateqartoqarpoq, tassunga ilanngullugit: "Pujortartarpit?", "Siornatigut pujortartarnikuuit?", "Pujortassaarusuppit?".

Pujortartarneq pillugu apeqqutit:

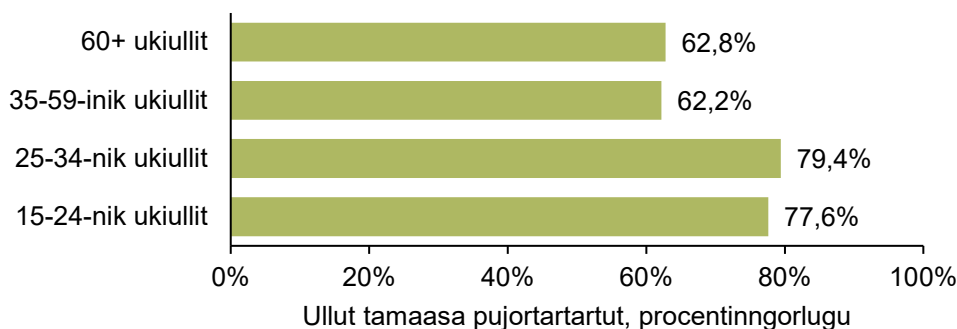
- "Pujortartarpit?"
- "Siornatigut pujortartarnikuuit?"
- "Pujortassaarusuppit?"

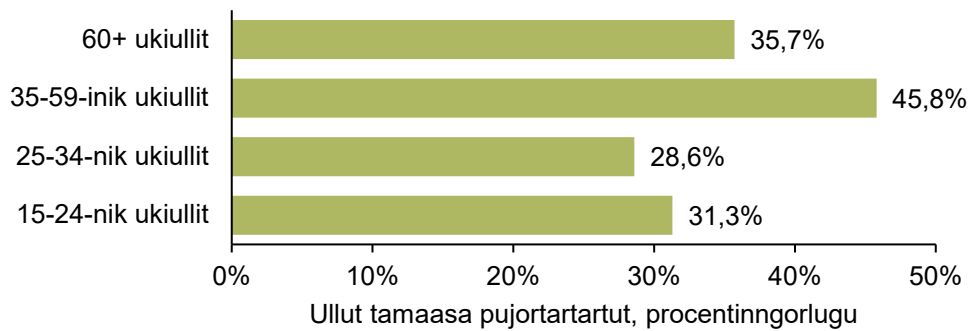
Takussutissiaq 4.4.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=477) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.579) peqataasut pujortartarnerannut takussutissiaq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 4.4.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi ilaani tunumi 71 %-it ullut tamaasa pujortartartut, tamannalu nunamut tamarmut sanilliullugu ullut tamaasa pujortartartut amerlassusiannit 20 %-inik qaffasinneruvoq. Kommunip ilaani kitaani ikinnerusut (37 %-it) ullut tamaasa pujortartarput. Ilutigitillugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi taamaallaat 10 %-it pujortanngisaannarsimapput, kitaani 33 %-inut tamanna atuulluni. Kommunip iluani pujortartarnikkut assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsuupput.

Pujortartarneq innuttaasut peqqissusiannut atatilugu unammilligassat anginerpaat ilagivaat, pingaartumik aamma inuusuttut akornanni ullut tamaasa pujortartartut amerlammata.

Takussutissiaq 4.4.2. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut akornanni ullut tamaasa pujortartartut, ukiuinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=216.

Takussutissiaq 4.4.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut ullut tamaasa pujortartartut ukiuinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=471.

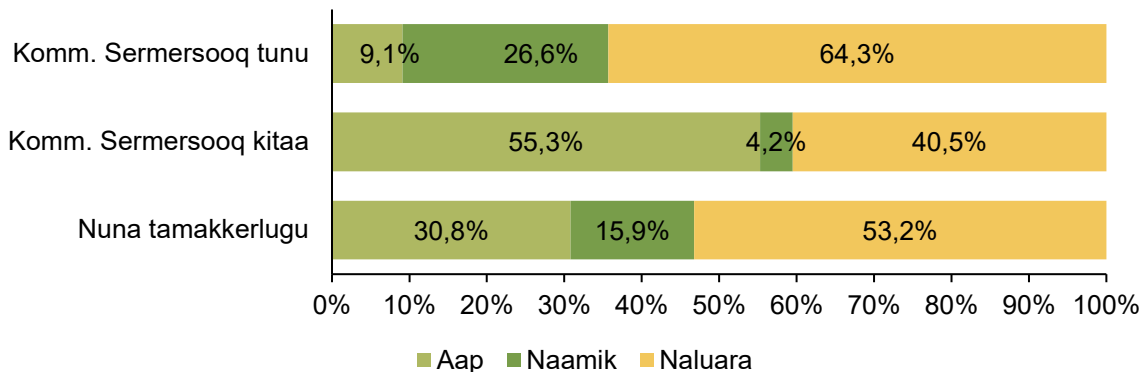
Takussutissiaq 4.4.2-mi aamma 4.4.3-mi takuneqarsinnaapput, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi kitaanilu ullut tamaasa pujortartartut akornanni ukiutigut assigiinngissutit. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ukioqatigiiaani ukiukinnerusuni marlunni pujortartartut takussaanerullutik, 80 %-ingajaat ullut tamaasa pujortartarlutik. Kommunip ilaani tunumi kisitsisit inuusuttunut tunngasut isumakulunnartoqartorujussuupput. Ilutigitillugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ukiunut aamma ullut tamaasa pujortartarnermut tunngatillugu kisitsisitigut qularnaatsumik assigiinngitsoqanngilaq, tamanna assigiinngissutinik kisitsisitigut qularnaatsumik takutitsinissamut ajornakusoortitsinnaasumik paasissutissat annikippallaarnerannik pissuteqarsinnaavoq. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani pujortartartut 35-niit 59-it akornanni amerlanerpaajupput, 46 %-it ullut tamaasa pujortartarlutik, aamma peqataasut 15-it 24-llu akornanni ukiullit 31 %-ii ullut tamaasa pujortartarlutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani ullut tamaasa pujortartartut akornanni ukiutigut assigiinngissut kisitsisitigut qularnaatsuuvoq.

Kommunimi ukiukinnerusut akornanni ullut tamaasa pujortartartut amerlereerput. Tamanna aamma HBSC-misissuineri uppersarsarneqarpoq, aamma taakku pujortartarneq pillugu paasissutissanik kommunikkaartumik agguataarisimallutik (Niclasen, 2019).

Innuttaasut peqqissusianni uuttuut tassaavoq angerlarsimaffimmi pujortarnissamut killilersuisut amerlassusiat. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuineri peqataasut amerlanerpaartaat angerlarsimaffimmi pujortartarnermut arlaatigut killilersuuteqarlutik akissuteqarput. Tamanna aamma Kommuneqarfik Sermersuumut atuuppoq, kommunip ilaani tunumi 63 %-it angerlarsimaffimmi pujortarnissamut killilersuuteqarlutik, aamma kommunip ilaani kitaani 81 %-it angerlarsimaffimmi pujortarnissamut killilersuuteqarlutik. Angerlarsimaffimmi pujortarnissamut killilersuutini assigiinngissutit – kommunip iluani – kisitsisitigut qularnaatsuuvoq. Nunamut tamarmut sanilliullugu 80 %-it angerlarsimaffimmi pujortarnissamut killilersuuteqarlutik oqaatigivaat (paasissutissat takutinneqanngillat).

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: "Pujortartarunnaarnissamut ikiorneqarlunilu tapersersorneqarnissamut illoqarfigisanni/nunaqarfigisanni periarfissaqarpa?", akissutissatut periarfissaralugit: aap, naamik, naluara. Takussutissiaq 4.4.4.-p takutippaa, pujortartarunnaarnissamut kommunip neqerooruteqarnera pujortartarunnaarusuttut akornanni ilisimaneqartoq.

"Pujortartarunnaarnissamut ikiorneqarlunilu tapersersorneqarnissamut illoqarfigisanni/nunaqarfigisanni periarfissaqarpa?"

Takussutissiaq 4.4.4. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=476) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.572) pujortartarunnaarniarnermut neqerooruteqarneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

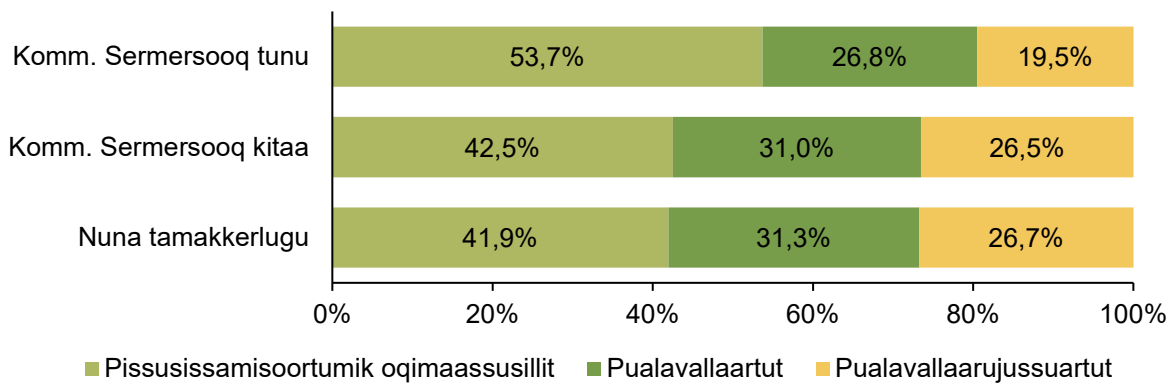
Takussutissiaq 4.4.4-mi takuneqarsinnaavoq, kommunimi amerlasuut pujortartarunnaarniarluni ikiorneqarnissamut najukkaminni periarfissaqarnersoq ilisimangikkaat. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi pujortartarunnaarnissamut kommunimit ikiorneqarnissamut periarffissaqartoq taamaallaat 9 %-it akipput, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani 55 %-iullutik. Pujortartarunnaarnissamut ikiuinissamik neqeroorutit pillugit nuna tamakkerlugu 2019-imi misissuinermit nalunaarusiami aammattaaq takuneqarsinnaavoq Kommuneqarfik Sermersuumi pujortassaarnissamut neqerooruteqaranilu siunnersorteqanngitsoq. Taamaattorli peqqinnissaqarfimmi inuunerissaavik aqutigalugu pujortassaarniarnermut ikiorneqarnissamik periarfissaqarpoq (Ingemann, Beck, & Larsen, 2019).

4.5. BMI – Pualavallaarnermut uuttuut

Piffissap ingerlanerani innuttaasut peqqissussiannik misissuisarnerni paasissutissat takutippaat, pualavallaartut aamma pualavallaarujussuartut siaruaattut ingajattumik amerlisimasut (Dahl-Petersen, allallu, 2016). Amerlassutsit qaffariaataat nerisatigut anner-tuumik allanguuteqarnermut, timimik aalatitsinerup annikinnerulerneranik ilallugu orsoqarnerusunik neri-saqalernerumut, tunngatinneqarsinnaavoq. Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut oqimaassu-siat takissusiallu uuttorneqarput. Pualavallaarnermik uuttueriaaseq nalinginnaasoq tassaavoq Body Mass Index (BMI). BMI tassaavoq oqimaassuseq takissutsi-mik agguarlugu marloqqiuserlugu qaffataq. Matumani BMI immikkoortunut pingasunut agguataar-neqarpoq: Pissusissamisoortumik oqimaassusilik (BMI 25 ataallugu), pualavallaartuq (BMI 25-29,9) aamma pualavallaarujussuartuq (BMI 30 imaluunniit sinnerlugu).

$$\text{BMI} = \frac{\text{oqimaassuseq}}{\text{takissuseq}^2}$$

Pissusissamisoortumik oqimaassu-silik: BMI 25 ataallugu
Pualavallaartuq: BMI 25-29,9 akorn-anni
Pualavallaarujussuartuq: BMI 30 imaluunniit sinnerlugu

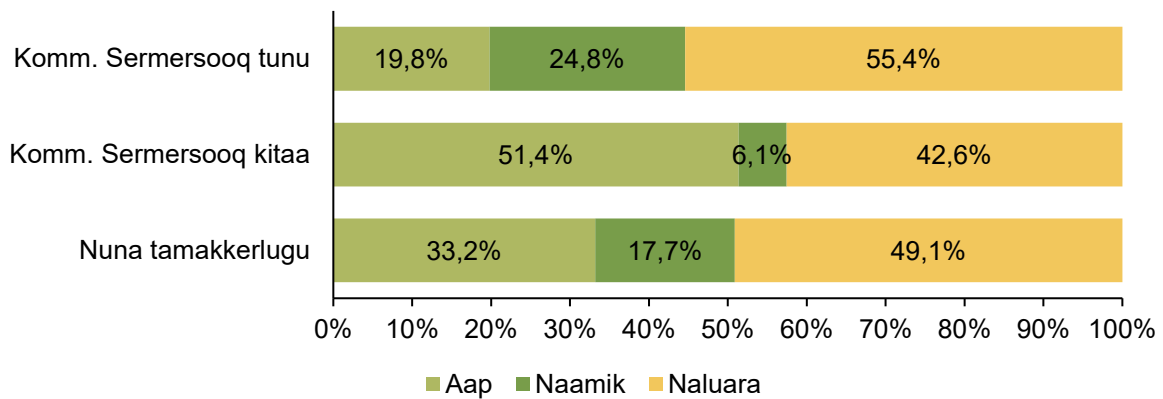

Takussutissiaq 4.5.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=231), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=477) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.512) peqataasunut BMI-i. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 4.5.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 54 %-ii aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut 43 %-ii pissusissamisoortumik BMI-eqartut. Kommunip ilaani kitaani BMI-ip agguataarnera nuna tamakkerlugu agguataarnermit allaa-nerungilaq, nunamut tamarmut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi pissusissamiso-ortumik oqimaassusillit amerlanerullutik. Tunumi kitaanilu assigiinngissutit kisitsisitigut qu-larnaatsuupput. Aammattaaq ukioqqortusiartorneq malillugu kommunimi tamarmi BMI-i qaffak-kiartorpoq.

2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi peqataasut ima aperineqarput: “Sanigorsarnissamut ikiorneqarlunilu tapersorneqarnissamut illoqarfigisanni/nunaqarfigisanni periarfissaqarpa? (soorlu kommuni aqutigalugu inooriaatsimik allannguinnissamik neqeroorut, peqqinnissaqarfimmut saaffiginninnikkut, soorlu Amisut, imaluunniit nerisaqarnermik ilisimasalimmik oqaloqateqarnikkut), akissutissatut periarfissaralugit: aap, naamik, naluara.

Sanigorsarnissamut ikiorneqarlunilu tapersorneqarnissamut illoqarfigisanni/nunaqarfigisanni periarfissaqarpa? (soorlu kommuni aqutigalugu inooriaatsimik allannguinnissamik neqeroorut, peqqinnissaqarfimmut saaffiginninnikkut, soorlu Amisut, imaluunniit nerisaqarnermik ilisimasalimmik oqaloqateqarnikkut)

Takussutissiaq 4.5.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=242), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=477) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.577) sanigorsarnissamut neqerooruteqarneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

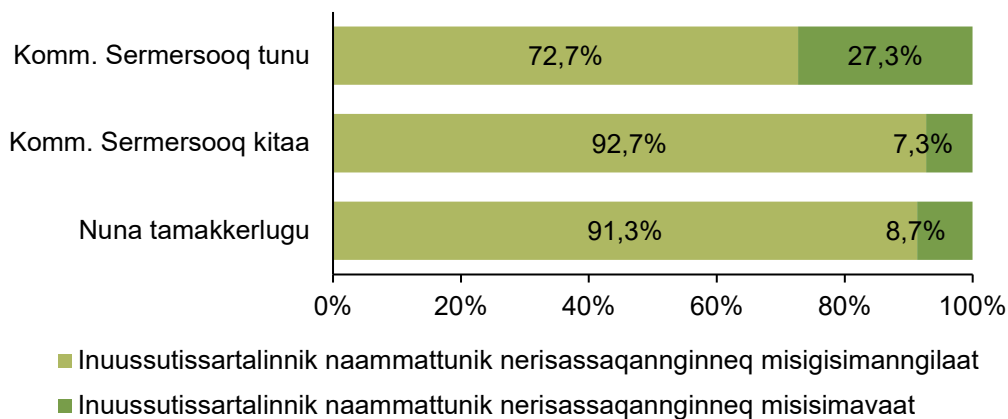
Takussutissiaq 4.5.2-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuup ilaani tunumi kitaanilu assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsut. Kommunimi peqataasut affaasa missaanniittut ilisimanngilaat sanigorsarniarluni ikiorneqarnissamut kommunimi periarfissaqarnerseq. Ilutigitillugu kommunip ilaani tunumi peqataasut tallimararterutaat neqerooruteqarnerarlugu akissuteqarput, kommunip ilaani kitaani sanigorsarniarluni ikiorneqarnissamut kommunimi periarfissaqartoq 51 %-it oqaatigigaat. Nunamut tamarmut sanilliullugu sanigorsarnissamut ikiorneqarnissamut periarfissaqarnera kitaani amerlanerusut ilisimavaat, periarfissaqarnera tunumi ikinnerusut ilisimagaat. Nerisaqarnermut aamma timimik aalatitsinermut tunngasutigut siunnersorneqarnissaq Inuunerissavinni, illoqarfinni tamani piusuni, periarfissaavoq.

4.6. Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq

Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq isumaqarpoq, peqqissumik eqeersimaartumillu inuuneqaannarnissaq qulakkeersinnaajumallugu piffissaq tamakkerlugu nerisassanik naammattunik isumannaatsumik aamma inuussutissartalinnik pissarsinissamut qulakkeerinnissinnaannginneq. Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq pigissaarnermut annertuumik attuumasuteqarpoq, inuit pigissaannginnerusut inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq akulikinnerusumik misigisarmassuk.

Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq isumaqarpoq, peqqissumik eqeersimaartumillu inuuneqaannarnissaq qulakkeersinnaajumallugu piffissaq tamakkerlugu nerisassanik naammattunik isumannaatsumik aamma inuussutissartalinnik pissarsinissamut qulakkeerinnissinnaannginneq.

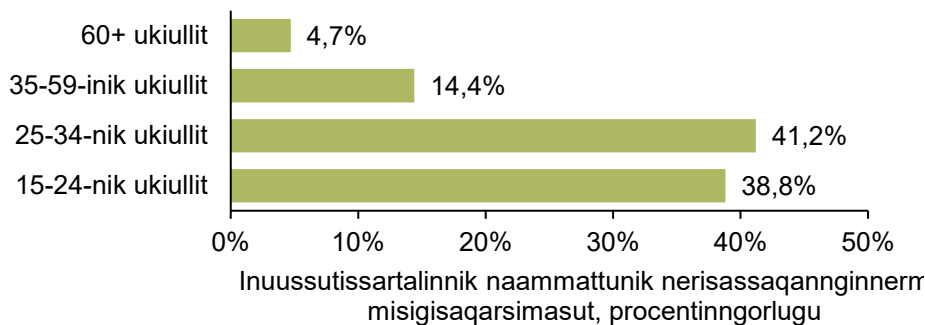
2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq pillugu apeqqutit pingasut peqataasut akissuteqarfigivaat. "Qaammatit kingullit aqqaneq-marluk eqqarsaatigukkit, angerlarsimaffinni nerisassaqaqnginneq, aamma pisinissamut akissaqaqnginneq misiginikuuiuk?", "Qaammatit kingullit aqqaneq-marluk eqqarsaatigukkit, kaallutit innartarpit, naammattunik nerisassaqaqnginneq pissutigalugu?" aamma "Qaammatit aqqaneq-marluk eqqarsaatigukkit, ulloq naallugu (ulloq unnuarlu) nerisimangilatit, naammattunik nerisassaqaqnginneq pissutigalugu?" Apeqqutinut tamanut naaggaarnerup inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq piunngitsoq nalunaassavaa, apeqqutilli ilaannut ataatsimut peqataasut angerpata tamanna inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginnertut isigineqassaaq.

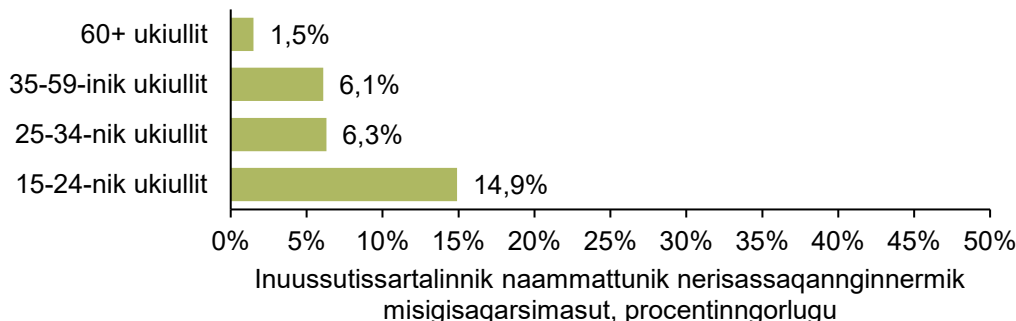
Takussutissiaq 4.6.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=242), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=477) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.577) inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 4.6.1.-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi amerlanerpaat inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq misiginngikkaat, taamaattorli kommunip ilaani

tunumi kitaanilu kisitsisitigut qularnaatsunik assigiinngissuteqarpoq. Kommunip ilaani tunumi 27 %-it inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq misigisimavaat, aamma kommunip ilaani kitaani 7 %-it assinganik misigisaqarsimallutik. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginnerup nuna tamakkerlugu pissutsit assigivai, inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ajornartorsiutaanerulluni. Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq peqataasut ukiuini assigiinngissitaartoq paasinarsivoq.

Takussutissiaq 4.6.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginnermik misigisimasut amerlassusiat, ukiuinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=216.

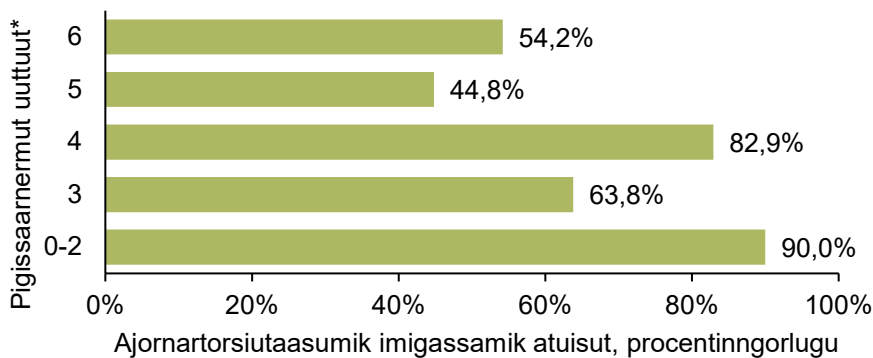

Takussutissiaq 4.6.3. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginnermik misigisimasut amerlassusiat, ukiuinut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=472.

Takussitissiaq 4.6.2-mi aamma 4.6.3-mi takuneqarsinnaavoq, inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqngitsut amerlassusiat ukioqqortusiartorneq malillugu appariartortut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 35-t inorlugit ukiullit inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqngitsut amerlanerpaajupput. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut 25-t inorlugit ukiullit akornanni inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq takussaanerulluni. Inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqngitsut ukiumikkut assigiinngissutaat kommunip ilaani tunumi kitaanilu kisitsisitigut qularnaatsuupput.

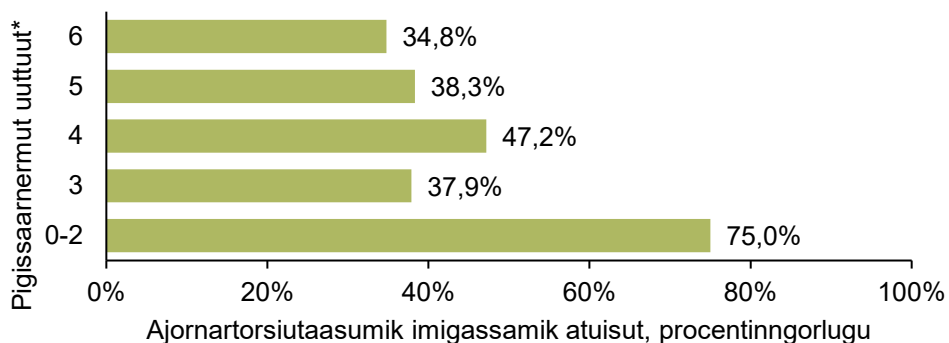
4.7. Aarlerinaatinut pissutaasuni inuuniarnikkut assigiinngissutit

Siusinnerusukkut nassuiarneqareersutut peqqissutsimi inuuniarnikkut assigiinngissutit assigiinngit-sorpasuartigut piupput, aamma peqqissutsikkut aarlerinaatinut pissutaasuni. Immikkoortumi matuma ataaniittumi aarlerinaatinut pissutaasut qulaani taaneqartut pingasut (ajornartorsiutaasumik imigassamik atuineq, ullut tamaasa pujortartarneq aamma pualavallaarujussuarneq) atugarissaarnermut uuttuummut tunngatillugu nassuiarneqarput. Siusinnerusukkut nassuiarneqartutut uuttuutip nalinga 0-2 pigissaannginnerpaanut uuttuutigineqarpoq, 6-ip nalinga pigissaarnerpaanut uuttuutigineqarluni.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorineqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

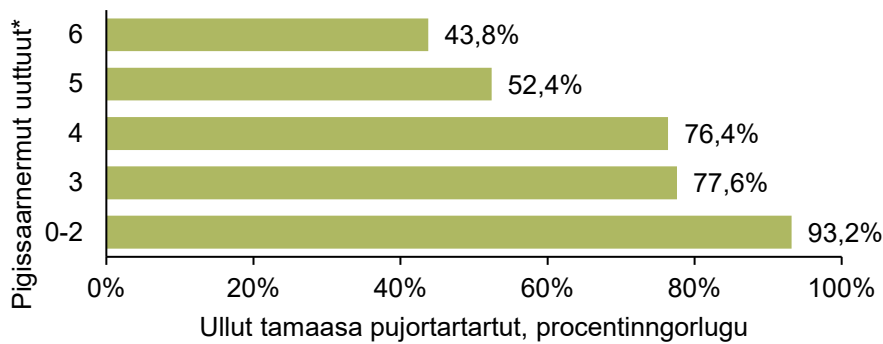
Takussutissiaq 4.7.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ajornartorsiutaasumik imigassamik atuineq, atugarissaarnermut uuttuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=103.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorineqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

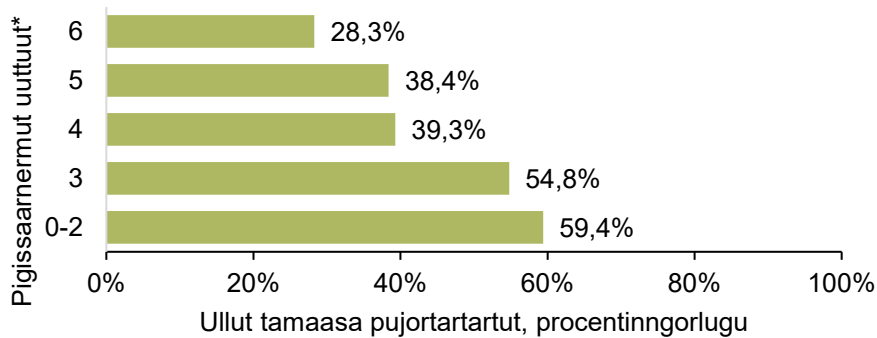
Takussutissiaq 4.7.2. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani ajornartorsiutaasumik imigassamik atuineq, atugarissaarnermut uuttuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=154.

Takussutissiaq 4.7.1-imi aamma 4.7.2-mi takuneqarsinnaavoq, ajornartorsiutaasumik imigassamik atuisut amerlassusiat (AUDIT-imi immikkoortut: annertuumik atuneq, ajoqutaasumik atuneq aamma pinngitsuuisinnaajunnaarneq) pigissaarnerup qaffakkiartornera malillugu appariartortut. Tamanna kommunip ilaani tunumi kitaanilu takuneqarpoq. Peqataasunut pigissaarnerpaanut sanilliullugu peqataasut pigissaannginnerpaat imigassamik atunerat annertuneruvoq. Kommunip ilaani tunumi kitaanilu ajornartorsiutaasumik imigassamik atunermi inuuniarnikkut assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsuupput, kisianni aamma ajornartorsiutaasumik imigassamik atuneq pigissaarnerpaat 30 %-it 50 %-illu akornanni takuneqarpoq.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 4.7.3. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi ullut tamaasa pujortartartut, pigissaarnermut uuttumut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=171.

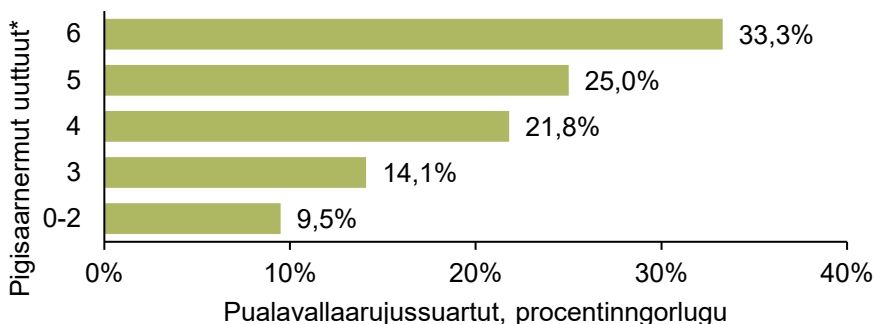
*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigut arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 4.7.4. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani ullut tamaasa pujortartartut, pigissaarnermut uuttumut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=177.

Takussutissiaq 4.7.3-mi aamma 4.7.4-mi takuneqarsinnaavoq, ullut tamaasa pujortartartut amerlassusiat pigissaannginnerpaat akornanni qaffasinnerpaajusoq, aamma ullut tamaasa pujortartartut amerlassusiat appasinnerpaaq peqataasut pigissaarnermut uuttuummi qaffasinnerpaami

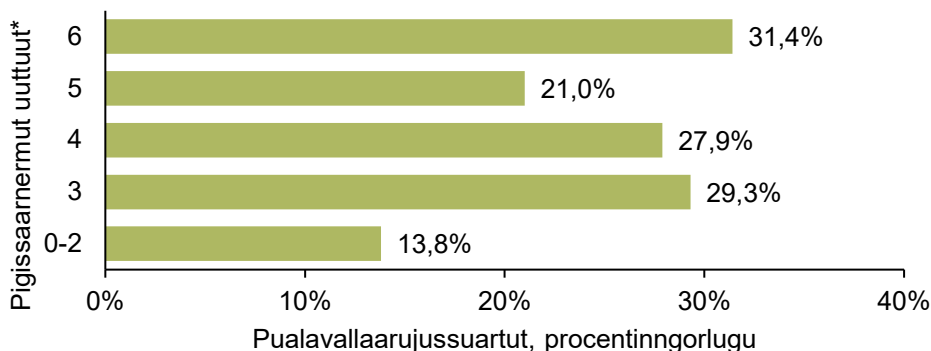
inissisimasut akornanniittoq. Tamanna kommunip ilaanut tunumut kitaanullu atuppoq. Pujortartarnermi inuuniarnikkut assigiinngissut kommunip ilaani tunumi kitaanilu kisitsisitigut qularnaatsuvoq.

Aammattaaq pualavallaarnerup aamma pualavallaarujussuarnerup (BMI ≥30) aamma pigissaarnerup akornanni inuuniarnikkut assigiinngissut takuneqarpoq.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaqarnerat naapertorlugu nalilersuineri atornerqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 4.7.5. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi pualavallaarujussuarnerup pigissaarnermut uuttuutuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=45.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaqarnerat naapertorlugu nalilersuineri atornerqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 4.7.6. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani pualavallaarujussuarnerup pigissaarnermut uuttuutuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=126.

Takussutissiaq 4.7.5-imi takuneqarsinnaavoq, kommunip ilaani tunumi pualavallaarujussuarnermi inuuniarnikkut assigiinngissut kisitsisitigut qularnaatsoq, tassani pualavallaarujussuarnerup amerlasussiat pigissaarnerup qaffakkiartornera malillugu qaffappoq. Kitaani allaaneruvoq, aamma pualavallaarujussuarnermi inuuniarnikkut assigiinngissummik erseqqissumik takutitsiffiunani. Kommunip ilaani kitaani assigiinngissutit aamma kisitsisitigut qularnaatsuunngillat. Kommunip ilaani tunumi agguataarnerup namminermini tupaallannarsinnaavoq, Danmarkimi aamma Europap sinnerani kil-lormoortua nalinginnaasumik takuneqartarmat. Europami pualavallaarnerup pigissaannginnerpaat akornanni erseqqissumik takusaaneruvoq (Loring & Robertson, 2014). Kommuneqarfik Sermersooq tunumisulli pualavallaarujussuarnermut tunngatillugu inuuniarnikkut agguataarnerup assinga

nuna tamakkerlugu takuneqarpoq, taamaattumillu europami nunanut sanilliullugu pualavallaarujussuarnermut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngissut Kalaallit Nunaanni killormoorpoq. Nuna tamakkerlugu misissueqqissaarnerit annertunerusut takutippaat, pualavallaarujussuarnermut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngissutit angutitut kisimi kisitsisitigut qularnaatsuusut. Aammattaaq soqutiginaateqarpoq, inuuniarnikkut assigiinngissut Kommuneqarfik Sermersooq kitaani erserlummatt. Immaqa ilimaanaateqarsinnaavoq, pualavallaarnermut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngissut ineriartortoq.

5 Kulturimut tunngasutigut peqqissutsimut uuttuutit

Inooriaaseq, kingornuttakkat aamma pinnguutit peqqissutsitsinnut tunngaviusumik tunngavileeqataapput (WHO, 2021). Tassunga ilanngullugit inooqataanikkut tunngavileeqataasut ilisimaneqarluartut arlaqartut ilaapput, soorlu inuunermi atukkat, ilinniartitaaneq, ineqarnikkut pissutsit, peqqinnissaqarfiup kiffartuussissutaanik atuisinnaaneq, ilaalu ilanngullugit. Aammali atitunerusumik isigalugu peqqissutsimut aamma atugarissaarnermut illersuutitut pissutaasunut aamma aarleri-naatinut pissutaasunut tunngasut inuuniarnikkut aamma kulturikkut peqqissutsimut tunngavileeqataasut pingaarutillit piupput (Healey allallu, 2019; Ingemann & Larsen, 2018).

Kalaallit oqaasiat 'peqqinneq' peqqinnermik, ilaatigut naleqartitat tassaasut maniguunneq, atasuteqarneq, avatangiisit aamma misilittakkat tunngavigalugit ataatsimut isiginnilluni paasinninneruvoq. Taamaallilluni peqqinneq pillugu taaguut nunanut killernut tunngatillugu allaaneruvoq, "nappaat akerlialu peqqinneq" oqaluuserineqarnerusarlutik. Taamaattumik pingaaruteqarpoq peqqinneq kulturimut tunngatillugu isigissallutigu. Taamaattumik aamma peqqinneq innuttaasut naleqartitaannit aamma nukittuffiinit aallaaveqassaaq, peqqissumik toqqaaneq inummut ataasiakkaamut pingaaruteqassappat. Pissutsit taakku takussutissiami (takussutissiaq 5.1-imi) ataaniittumi takutinneqarput.

Takussutissiaq 5.1. Peqqinnermut tunngavileeqataasut. Takussutissiaq Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfimmit ineriartortinneqarpoq, kalaallinut tunngatillugu peqqinnermut taaguutip kulturikkut aallaavillip takutinissaa siunertaralugu (Ottendahl allallu, 2021).

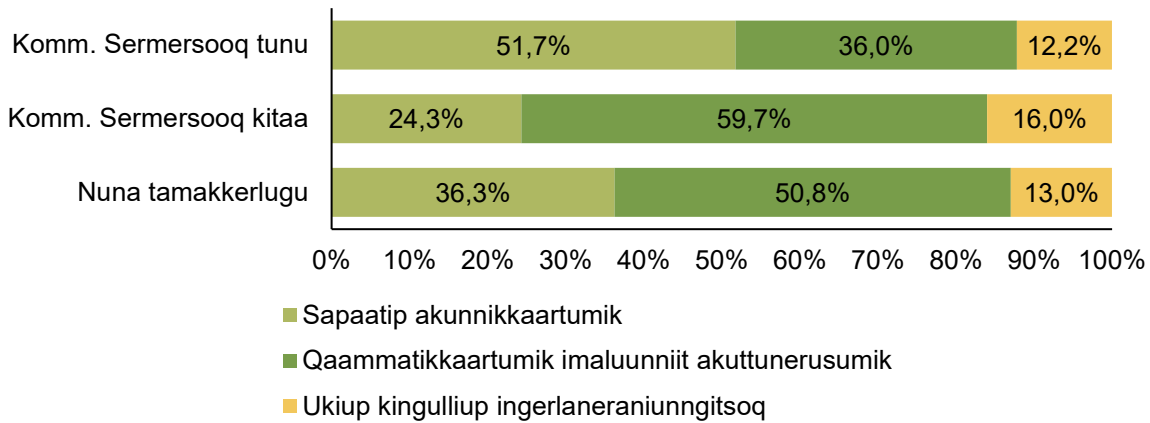
Ilisimatusarnerup takutipkaa, kulturikkut sammisassaqartitsinernut peqataaneq aamma kulturikkut ataatsimoornermut ilaaneq timikkut, eqqarsartaatsikkut aamma anersaakkut peqqissutsimut pitsaasumik sunniuteqartartoq (MacDonald, Ford, Willox, & Ross, 2013). Kulturimut tunngasutigut kalaallit naleqartitaat arlallit peqqissutsimut uuttuutigalugit immikkoortumi tulliuttumi saqqummiunneqassapput, 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermi apeqquditut ilaatinneqartut. Ataatsimut isigalugu Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlasuut kulturikkut sammisassaqartitsinernut peqataasartut takutinneqarpoq, soorlu pinngortitamiittarneq aamma nammineq piniakkanik nerisaqarneq, aamma annertuumik kulturikkut naleqartitanik pingaartitsineq soorlu ilaqutariit ataatsimoornerinik, aamma kalaaliminernik (kalaallit nerisassaataannik).

Kulturimut tunngasutigut peqqissutsimut uuttuutit 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi pinngortitamut, ataatsimoornermut, ilaqqattanut aamma atassuteqarfinnut aamma inuulluataarnermut inuunerullu pitsaasussianut tunngasunik apeqqutinik arlalinnik ilaqarput. Peqataasut ima aperineqarput: "Ukiup ataatsip kingulliup ingerlanerani qanoq akulikitsigisumik imaatigut angalasarpi imaluunniit pinngortitamiittarpi?", "Qaammatit kingulliit pingasut ingerlaneranni qanoq akulikitsigisumik nammineq piniakkannik aalisakkannilluunniit, imaluunniit ilaqqattavit piniagaanik aalisaganilluunniit nerisarpit?", "Qanoq akulikitsigisumik ilaqqattatit tamakkerlugit, tassa illoqatitit unnukkut nereqatigisarpigit", "Nalinginnaasumik qanoq akulikitsigisumik ilaqqattatit imaluunniit ikinngutitit ilagisarpigit? Apeqqut innnut illoqatigisannut tunnganngilaq" aamma "Qanga kingullermik meeqqatit imaluunniit ernuttatit ilagivigit?". Akissutissatut periarfissat tamarmik ima immikkoortiterneqarput: Sapaatip akunnikkaartumik, qaammatikkaartumik aamma ukiup kingulliup ingerlaneraniunngitsaq. Uuttuutit arlallit inuunerimik iluarisimaarinninnermut tunngatillugu qanoq pingaaruteqassusiannut tunngasut aamma saqqummiunneqarput.

Kulturimut tunngasutigut uuttuutit kulturikkut ataatsimoornermut peqataanermik nassuiaataapput, soorlu pinngortitamiittarneq aamma nammineq pisaanik nerisarneq, aamma kulturikkut naleqartitat, soorlu ilaqqattat aamma kalaalimerngit.

5.1. Pinngortitaq aamma ataatsimoorneq

Matuma ataaniittut pinngortitamiinnermut, piniarnermut aamma aalisarnermut aamma illoqatigisat unnukkut nereqatigisarnerannut piffissamik atuinnermut tunngapput.

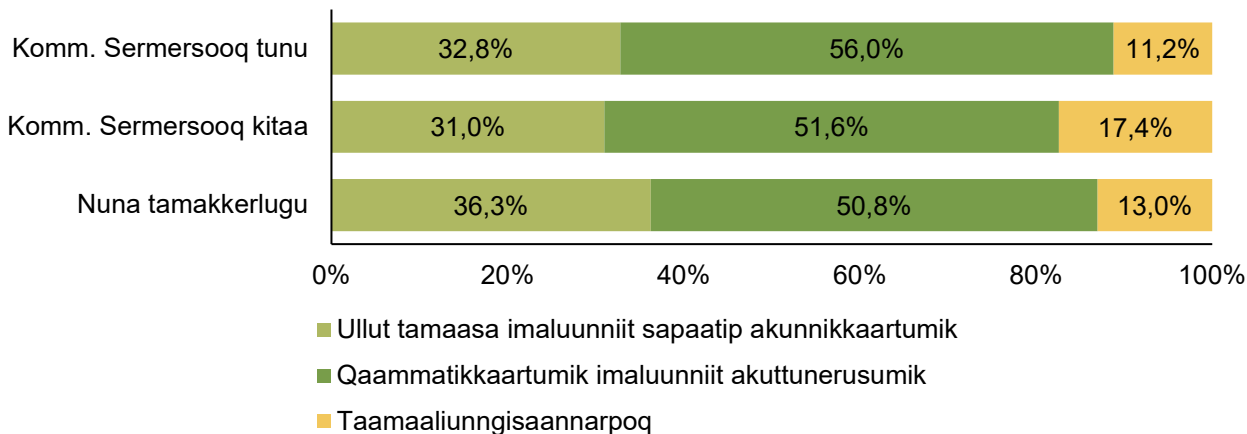

Takussutissiaq 5.1.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=172), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=412) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.059) ukiup kingulliup ingerlanerani qanoq akulikitsigisumik imaatigut angalasimaneq aamma pinngortitamiissimaneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 5.1.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanerpaartaat ukiup ataatsip kingulliup ingerlanerani pinngortitamiissimalluunniit imaatigut angalasimasut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi kitaanilu assigiinngissutit kisitsisitigut qularnaatsupput, aammalu kommunip ilaani tunumi affaat (52 %-it) sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalasimallutillu pinngortitamiissimanerannik takutitsillutik, kommunip ilaani kitaani

sisamararterutaannut (24 %-inut) tamanna atuuttoq. Nuna tamakkerlugu sapaatip akunnikkaarlugu imaatigut angalallutilluunniit pinngortitamiittartut amerlassusiat 36 %-iuvooq, tassa Kommuneqarfik Sermersooq tunup aamma kitaata akornanni. Ukiup kingulliup ingerlanerani imaatigut angalallutilluunniit pinngortitamiissimangitsut amerlassusiat nuna tamakkerlugu aamma Kommuneqarfik Sermersuumi assigiingajapput.

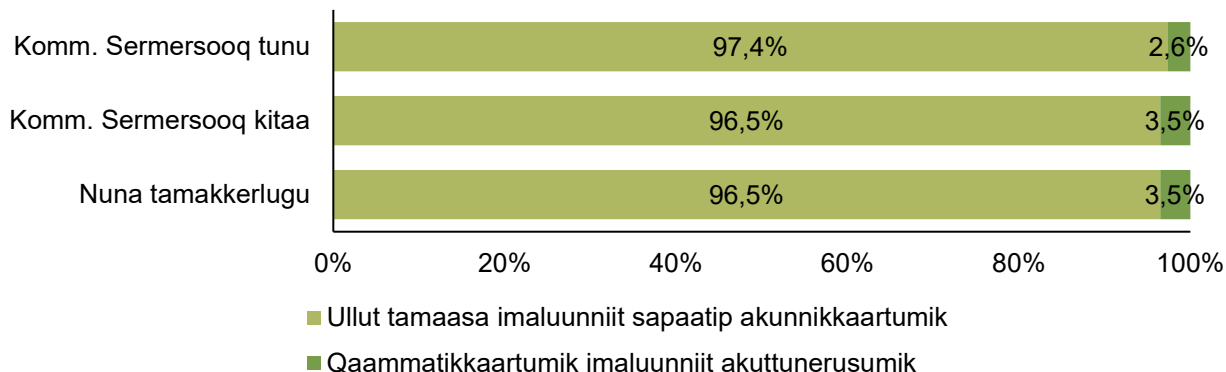
Ilanngullugu sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalallutilluunniit pinngortitamiittartut amerlassusiat ukioqqortusiartorneq malillugu qaffappoq. Tamanna Kommuneqarfik Sermersooq tunumi malunnaateqarneruvoq, utoqqaat 60-inik imaluunniit amerlanerusunik ukiullit 75 %-ii sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalallutilluunniit pinngortitamiittarlutik, tamanna 15-it 24-llu akornanni ukiullit akornanni taamaallaat 38 %-inut atuulluni. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani aamma ukiutigit assiginngissuteqarpoq, annikinnerusumilli. Ukiutigit assigiinngissutit kommunimut tamar-mut kitsitsisitigit annertuppput, kisianni kommunip ilaani tunumut kitaanullu taamaannani (paasis-sutissat takutinneqanngillat).

Takussutissiaq 5.1.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=241), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=477) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.577) qaammatini kingullerni pingasuni nammineq piniakkanik aalisakkanilluunniit, imaluunniit ilaquuttat piniagaannik aalisagaannilluunniit qanoq akulikitsigisumik pingaarnertut nerisassanik nerisaqarneq. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 5.1.2-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanerpaartaat qaammatit kingulliit pingasut ingerlaneranni namminneq piniakkaminnik aalisakkaminilluunniit imaluunniit ilaquuttat pisaavinik aalisagartaannilluunniit pingaarnertut nerisassanik neri-sarsimasut. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi kitaanilu assigiinngissut annikitsuararsuullunilu kisitsisitigit qularnaatsuunngilaq. Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut pingajorarterutingajaat ullut tamaasa imaluunniit sapaatip akunnikkaartumik namminneq piniakkaminnik pingaarnertut

nerisassanik nerisaqartarput, aamma affaat sinnilaarlugit amerlassusillit qaammatikkaartumik akut-tunerumilluunniit taamaaliortarlutik.

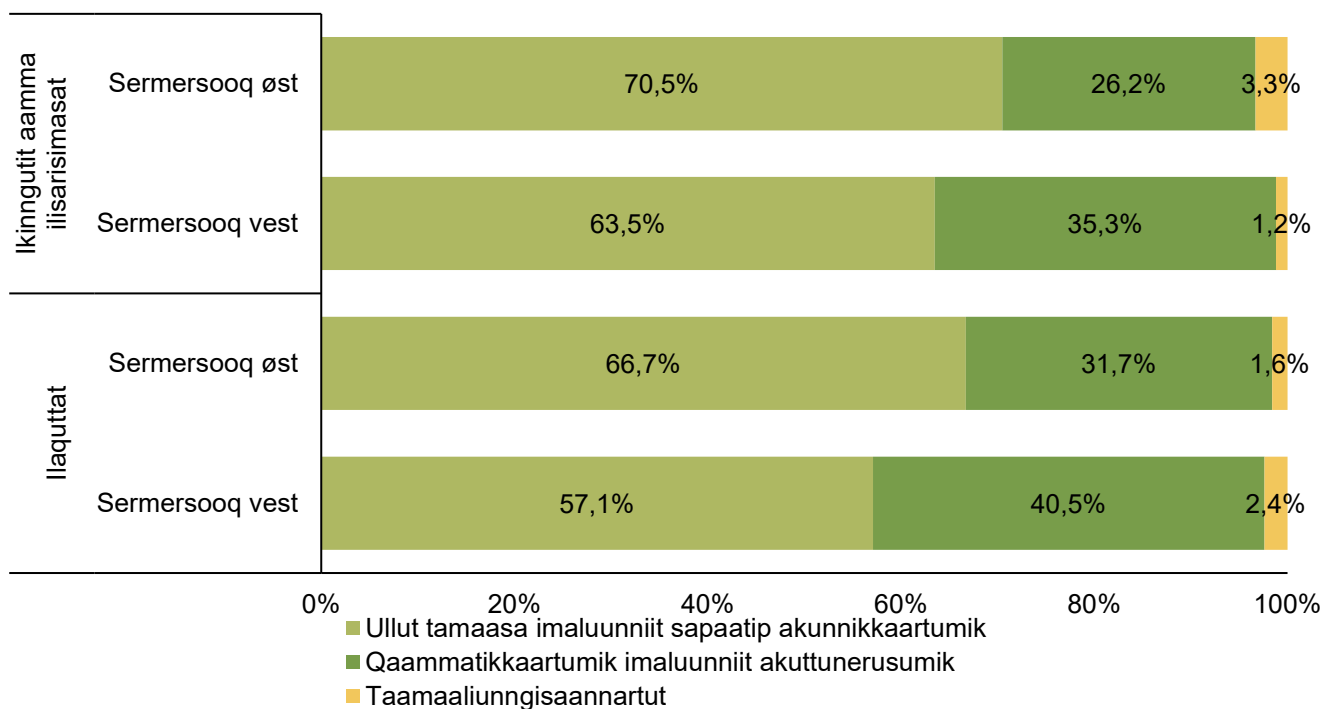

Takussutissiaq 5.1.3. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=232), Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=423) aamma nuna tamakkerlugu (N=2.322) ilaqqat najugaqatigisat qanoq akulikitsigisumik unnukkut nereqatigisarneri. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 5.1.3-mi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanerpaartaat ilaqqat najugaqatigisatik ullut tamaasa imaluunniit sapaatip akunnikkaartumik unnukkut nereqatigisaraat. Amerlassutsit kommunip ilaani tunumi kitaanilu assigiipput, aamma nuna tamakkerlugu assigalugu. Matumani ukiutigut assigiinngissuteqanngilaq.

5.2. Ilaquttat aamma atassuteqarfiit

Peqataasut kommunimeersut ilaqqatit imaluunniit ikinngutitik/ilisarimasatik qanoq akulikitsigisumik takusarneraat immikkoortumi uani nassuiarneqarpoq.

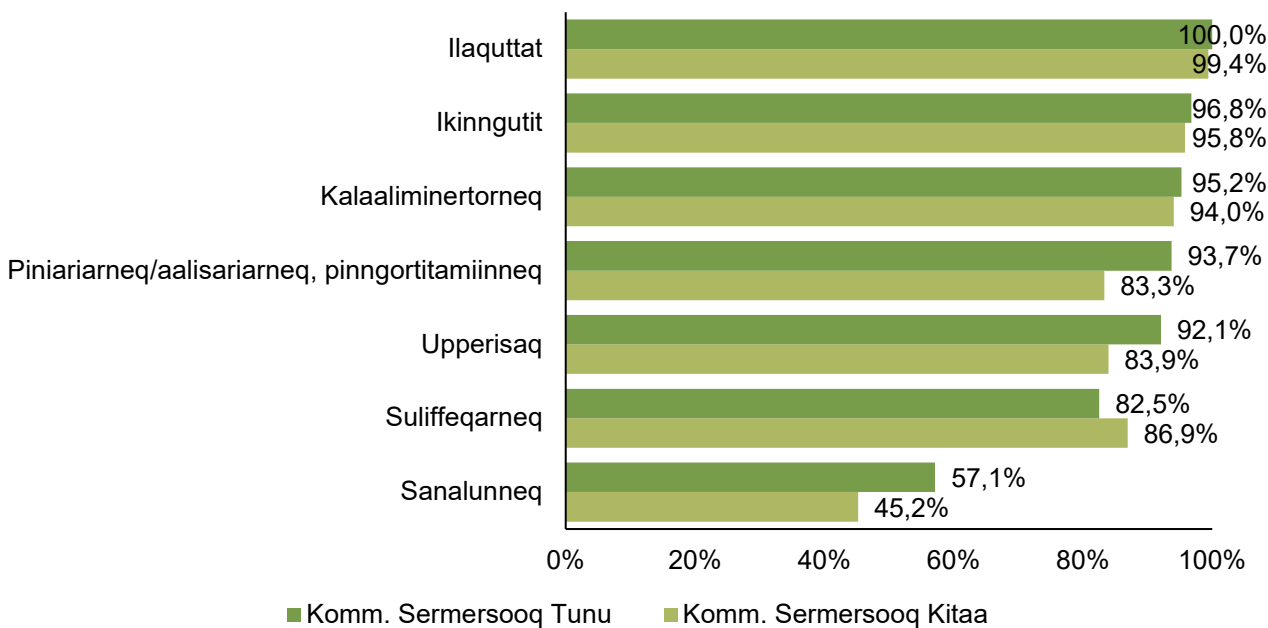

Takussutissiaq 5.2.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=61-63) aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (N=167-168) peqataasut 55-inik ukiullit, imaluunniit ukioqqortunerusut akornanni ikinngutit/ilisarimasat aamma ilaquttat qanoq akulikitsigisumik ilagineqartarnerat. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 5.2.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut 55-inik ukiullit imaluunniit ukioqqortunerusut amerlanerpaartaat ullut tamaasa imaluunniit sapaatip akunnikkaartumik ikinngutit/ilisarimasatik aamma ilaqquttatik ilagalugit piffissamik atuisartut. Kommunip ilaani tunumi kitaanilu assigiinngissut kisitsisitigut qularnaatsuunngilaq, ilimanaateqarporli Kommuneqarfik Sermersooq kitaanut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi amerlanerulaartut ullut tamaasa imaluunniit sapaatip akunnikkaartumik ikinngutit/ilisarimasatik imaluunniit ilaqquttatik ilagalugit piffissamik atuisartut. Agguataarneq nunamut tamarmut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq kitaani agguataarnerup assigingajappaa, akerlianik Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut ikinngutit/ilisarimasatik aamma ilaqquttatik peqatigalugit ullut tamaasa imaluunniit sapaatip akunnikkaartumik piffissamik atuisartut amerlanerupput (nunamut tamarmut paasissutissat takutinneqanngillat).

5.3. Ilorrisimaarneq aamma inuunerup pitsaassusia

Matuma ataani takuneqarsinnaapput ilaquttat, kalaalimerngit, ikinngutit, upperisaq, suliffik, pinia-rneq/aalisarneq, amernik mersorneq aamma sanalunneq inuunerup pitsaassusianut pingaarutilittut isumaqartut amerlassusiat.

Takussutissiaq 5.3.1. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi (N=63) aamma Kommuneqarfik Sermersooq kitaani N=168) peqataasut 55-inik ukiullit imaluunniit ukioqqortuneruset akornanni inuunermik iluarisimaarinninnermut pingaarutilittut taaneqartunik isiginnittut amerlassusiat. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq.

Takussutissiaq 5.3.1-imi takuneqarsinnaavoq, ilaquttat, ikinngutit, kalaaliminertorneq, upperisaq, piniariarneq, aalisariarneq imaluunniit pinngortitamiinneq, suliffeqarneq, amernik mersorneq sanalunnerlu peqataasut inuunermik iluarisimaarinninnerannut pingaaruteqartut, assigiinngissitaartumilli annertussusilimmik. Tamangajalluinnarmik inuunermik iluarisimaarinninnermut ilaquttat pingaaruteqarnerannik isumaqarput, taamaalillunilu ilaquttat Kommuneqarfik Sermersuumi pingaaruteqarnerpaajullutik. Ikinngutit aamma kalaaliminertortarneq inuunerup iluarisimaarneranut peqataasut 96 %-iinut aamma 94-95 %-iinut pingaaruteqarput. Amerlassutsit Kommuneqarfik Sermersooq tunup kitaatalu akornanni allanngorannngillat, aammattaaq nuna tamakkerlugu aamma Kommuneqarfik Sermersuumi akornanni taamaannani (paasissutissat takutinneqanngillat).

5.4. Atugarissaarneq aamma kulturimut tunngasutigut uuttuutit

Najoqqutani takuneqarsinnaavoq, kulturikkut ataatsimoorneq eqqarsartaatsikkut pitsaasumik peqqissuseqarnermut attuumassuteqartoq (MacDonald allallu, 2013). Innuttaasut peqqissusiannik misissuinerimi apeqqutit kulturikkut sammisaqartitsinerit eqqarsartaatsikkut peqqissutsimut attuumassuteqarnerannik (GHQ atorlugu uuttugaq, takuuk 2.3) misissuinissamut periarfissaqalersitsisut ilanngunneqarmata, ataqatigiinneq taanna aamma Kommuneqarfik Sermersuumi misissorneqarpoq.

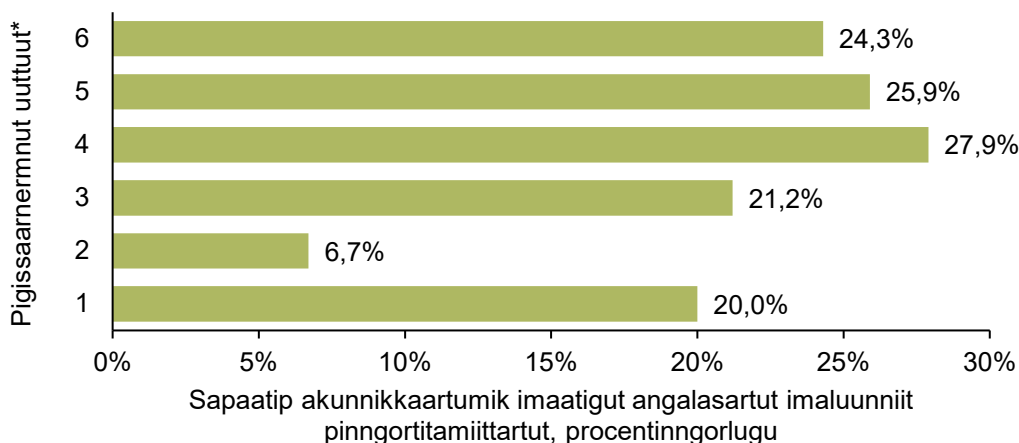
Inerniliussat taamaallaat takutippaat Kommuneqarfik Sermersooq tunumi imaatigut angalasarnerup imaluunniit pinngortitamiittarnerup aamma eqqarsartaatsikkut peqqissutsip akornanni

ataqatigiinneq kisitsisitigut qularnaatsiq. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut akornanni ukiup kingulliup ingerlanerani ullut tamaasa, sapaatip akunnikkaartumik imaluunniit qaammatikkaartumik imaatigut angalallutilluunniit pinngortitamiittartut 75 %-it eqqarsartaatsimikkut sann-gisuutut oqaatigineqarsinnaapput (eqqarsartaatsikkut pitsaasumik peqqissusillit). Qaammatikkaartumit akuttunerusumik, imaluunniit ukiup kingulliup ataatsip ingerlanerani imaatigut angalasimantilluunniit pinngortitamiissimanngitsut akornanni eqqarsartaatsimikkut sanngisuut ikinnerupput (25 %-it) (paasissutissat takutinneqanngillat). Kommuneqarfik Sermersooq kitaani imaatigut angalasarnermut aamma pinngortitamiittarnermut tunngatillugu eqqarsartaatsikkut sanngisuujunermut tunngatillugu annikitsumik assigiinngissuteqarpoq, annikinnerungaatsiarlunili aammalu kisitsisitigut qularnaatsuunani.

Taamaalilluni Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut akornanni kulturikkut tunngasutigut atuumassutillit aamma eqqarsartaatsikkut peqqissutsip akornanni pitsaasumik ataqatigiittoqartoq ilimanaateqarpoq. Eqqarsartaatsikkut peqqissutsip aamma kulturikkut sammisaqartitsinernut peqataasarnert akornanni ataqatigiinneq illuatungaanut sammiveqarsinnaammat maluginiassallugu pingaaruteqarpoq. Imaassinnaavoq kulturikkut sammisaqartitsinernut peqataasarnert eqqarsartaatsikkut peqqissutsimut pitsaasumik sunniuteqarsinnaasut, kisianni aamma imaassinnaavoq innuttaasup eqqarsartaatsikkut peqqissusiata kulturikkut sammisaqartitsinert siuarsarlugilluunniit akimmisaartikkai.

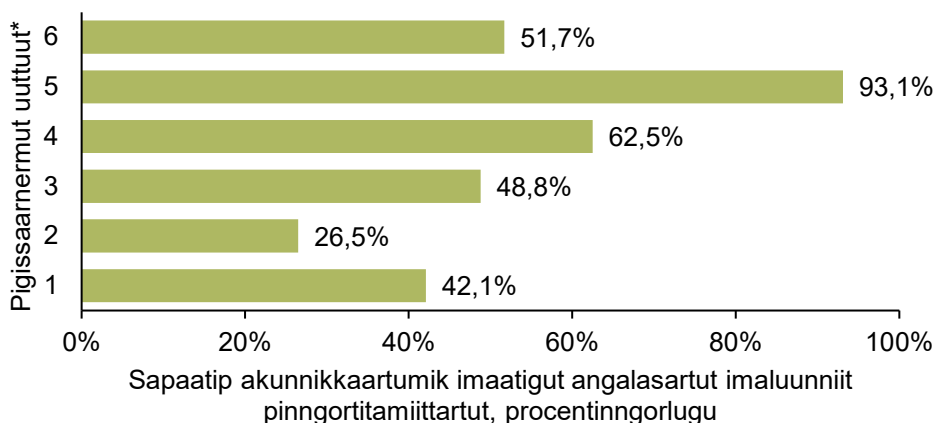
5.5. Kulturimut tunngasutigut inuuniarnikkut assigiinngissutit

Qanoq akulikitsigisumik imaatigut angalasarnermut imaluunniit pinngortitamiittarnermut atatillugu inuuniarnikkut assigiinngissut matuma ataani nassuiarneqarpoq.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 5.5.1. Kommuneqarfik Sermersooq kitaani sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalasartut imaluunniit pinngortitamiittartut amerlassusiat, pigissaarnermut uuttuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=408.

*Pigissaarnermut uuttuut inuit ataasiakkaat atortutigit arlalinnik atugassaqaernerat naapertorlugu nalilersuineri atorneqarpoq, 0-2 pigissaarnikkut qaffasissutsimi appasinnerpaajulluni, 6-i pigissaarnikkut qaffasissutsimi qaffasinnerpaajulluni.

Takussutissiaq 5.5.2. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalasartut imaluunniit pinngortitamiittartut amerlassusiat, pigissaarnermut uuttuummut agguataarlugu. 2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq. N=225.

Takussutissiaq 5.5.1-imi takuneqarsinnaavoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani peqataasut sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalasartut imaluunniit pinngortitamiittartut amerlassusiat pigissaarnermut uuttuutip qaffakkiartorerani assigiiaangitsumik qaffakkiartortoq. Takussutissiaq 5.5.2-mi Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inuuniarnikkut assigiinngissuteqarpassippoq, sapaatip akunnikkaartumik imaatigut angalasartut imaluunniit pinngortitamiittartut pigissaarnermut uuttummi 5-imiittut amerlanerullutik. Ataqtigiinnerit taakku Kommuneqarfik Sermersooq tunumi kisimi kisitsisigit qularnaatsuupput, kisiannili kikkut soorlu umiatsiaqarnernissaminnut akissaqaarnersut takusutaasinnaalluni.

Peqqissutsikkut, timimik aalatitsinikkut aamma nerisaqarnikkut, aamma peqqissutsimut tunngatillugu aarlerinaatinut pissutaasunut tunngatillugu inuuniarnikkut assigiinngitsoqarneratut peqqissutsimut tunngatillugu kulturimut tunngasutigut aamma inuuniarnikkut assigiinngitsoqarpoq.

6 Eqikkaaneq aamma naggasiineq

2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq 2019-imi tamanut saqqummi-unneqarpoq, nuna tamakkerlugu innuttaasut peqqissusiannik uuttuutunik takussutissiiffiulluni, aammattaaq piffissap sivisuup ingerlanerani peqqissutsip ineriartorneranik takutitsilluni (Larsen allallu, 2019). Kommunikaartumik innuttaasut peqqissusiannik nalunaarusiat uku aqputigalugit najukkani innuttaasut peqqissusiat itinerusumik sammeqqippavut, kommunimilu atugarissaarneq peqqis-suserlu killiffissiorlugit.

Ataatsimut isigalugu Kommuneqarfik Sermersuumut kommunikaartumik innuttaasut peqqissusi-annik nalunaarusiap takutippaa, kommunip ilaani tunup aamma kitaata akornanni assigiinngissutit annertuut. Peqataasut kommunip ilaanut tunumut sanilliullugu kommunip ilaani kitaani najugallit ataatsimut isigalugu peqqissusiat pitsaanerullunillunilu inuunerminni atugaat pitsaanerusut inernili-ussat tikkuussipput. Kommunip ilaani taakkunani marlunni inooriaatsit assigiinnginnerat nalunaaru-siami aamma eqqarsaatersuutigineqarput, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani (Nuummi) inoo-riaaseq illoqarfissuarmi nutaaliaasumi inuuneqarnermit sunnersimaneqarluni, kommunip ilaani tunumi (Tasiilami) innuttaasut Nuummi ulluinnarni inuunerup assinganik periarfissaqaratik.

Kommuneqarfik Sermersuumi peqataasut amerlanerpaartaat pitsaasumik peqqissuseqarput. Amerlanerit peqqissusertik pitsaasutut, eqqarsartaatsimikkut sanngisuujullutik aamma inuunerup pitsaassusia qaffasissuusoq misigisimallugu nalilerpaat.

Nalunaarusiap takutippaa, peqataasut amerlasuut timiminnik aalatitsisartut, pingaartumik aasa-nerani. Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aasaanerani ukiuuneranilu timiminnik sakkortunngitsu-mik aalatitsisartut amerlanerupput, kitaani aasaanerani ukiuuneranilu timiminnik sakkortuumik aa-latitsisartut amerlanerullutik. Kommunip ilaani tunumi kitaanilu timimik aalatitsinissamut periarfissat pillugit naliliinerit annertuumik assigiinngissuteqarput. Tunumi periarfissat pitsaassuusut affaat isu-maqarput, kitaani 90 %-iullutik. Nerisarisartakkanut tunngatillugu kitaanut sanilliullugu tunumi miluumasunik imarmiunik nerisaqartartut aamma saftimik sodavandimillu imigaqartartut amerlane-rupput, ilutigitillugulu naatitartartut kitaani amerlanerullutik.

Ineqarnikkut pissutsit Kommuneqarfik Sermersooq tunumi aamma kitaani allanngorarput, kommu-nip ilaani kitaani inoqutigiinni amerlavallaartuni najugallit ikitsunnguullutik, kommunip ilaani tunumi amerlasut assinganik atugaqarlutik. Isumakulunnartorujussuarmik Kommuneqarfik Sermersooq tunumi peqataasut 30-t inorlugit ukiullit 60 %-ingajaat meeraanerminni kinguaassiuutimikkut ator-nerlugaasimapput, tamannalu aamma kommunip ilaani tassani imminut toqoriaraluartartut aamma imigassamik atorerluisut amerlanerannut atassuteqarluni. Kommunip ilaani tunumi 70 %-it sinnillit ullut tamaasa pujortartarput, kommunip ilaani kitaani ullut tamaasa pujortartartut nuna tamakker-lugu agguaqatigiissitsinermi annikinnerujussuarmik amerlassusillit takuneqarlutik. BMI-imut tunn-gatillugu nunamut tamarmut sanilliullugu kommunip ilaani tunumi pissusissamisoortumik

oqimaassusillit amerlanerupput, ilutigitillugulu nuna tamakkerlugu sumiiffinnut tamanut sanilliullugu Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inuussutissartalinnik naammattunik nerisassaqaqnginneq ajornartorsiutaanerusoq takuneqarluni. Naggasiutigalugu kommunimi amerlasuut kulturikkut sam-misaqartitsinernut imaluunniit ataatsimoorfinnut peqataasarput, aammalu kommunip ilaata tunup kitaatalu akornanni allanngorannerit annertunatik.

Kommunini innuttaasut peqqissusiannik nalunaarusiani aammattaaq peqqissutsimut tunngatillugu kommunikaartumik inooqataanikkut assigiinngissutit qanoq innersut annertuumik sammeneqarput.

Peqataasunut pigissaarnerusunut sanilliuksinermi peqataasut pigissaannginnerusut akornanni tul-liuttumi taaneqartut takuneqarput:

- Peqqissutsiminnik pitsaasumik namminneq naliliisut ikinnerupput
- Grøntsagitortartut ikinnerupput
- Timiminnik aalatitsisartut ikinnerupput
- Ajornartorsiutaasumik imigassamik atuisut amerlapput
- Akulikitsumik imaatigut angalasartut imaluunniit pinngortitamiittartut ikinnerupput
- Pualavallaarujussuartut ikinnerupput

Pissutsit taakku peqqissumik inuuneqarnissamik kikkut tamarnik assigiimmik periarfissaqarnissaat kommunip sulissutigissagaa pisariaqalersippaat.

Nalunaarusiami matumani peqqissutsimut uuttuutitut amerlasuunut tunngatillugu kommunip ilaani tunumi aamma kitaani ataatsimut isigalugu allanngorannerit takutinneqarput. Kommunip ilaani tunumut sanilliullugu kommunip ilaani kitaani ajornartorsiutaasumik peqqissutsimut aarlerinaatinut pissutaasut annikinnerupput.

Innuttaasut peqqissusiannik misissuisarneq innuttaasunut aamma kommunimut qaninneru-lissaaq

Ukiut ingerlanerini peqqissutsimik ilisimatusarnerpassuarni misissuinerinik ineriartortitsinerit, kiisalu misissuereernerup kingorna inerniliussanik suliaqarnerit aamma ilisimasat nutaat tunngavigalugit atuutilersitsisarnerit innuttaasunik, sumiiffinnik aamma kommuninik akuutitsiffiunngitsumik inger-lanneqartarsimapput. Tamanna Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfimmit allanngortinneqar-suppoq, aamma taamaattumik angorusutaq tassaavoq siunissami innuttaasut peqqissusiannik mi-sissuisarnissanut, sulii Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik sinnerlugu ingerlanneqartartussanut, tunngatillugu kommuninik, aamma taamatut illoqarfinni aamma nunaqarfinni innuttaasunik qanimut oqaloqateqartarnissaq. Suleqatigiinneq taanna Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, sulii ukiut 4-6-ikkaarlugit nuna tamakkerlugu misissuinerit ingerlanneqartarnissaannik qitiusumik akisussaasu-usoq, qanimut suleqatigalugu ineriartortinneqassaaq.

Innuttaasut peqqissutsimikkut unammilligassaasa annertuut nassaarinissaannut aamma ukiorpas-suit ingerlanerini ineriartornerup malinnaaffiginissaanut innuttaasut peqqissusiannik misissuisarne-rit ukiorpassuunngortuni pingaarutilimmik atortuusimasut, suulli kommunini ataasiakkaani aamma illoqarfinni nunaqarfinnilu atugarissaarnermut aamma peqqissutsimut siuarsaataasinnaanersut pil-lugit annikitsuinnarmik uppersaataallutillu ilisimasatigut tapertaasimallutik. Tamatuma al-lanngortinneqarnissaa kissaatigaarput, taamaalillugu kalaallit pingaarnertut naleqartitaat, soorlu

pinngortitaq, ataatsimoorneq, ilaqqat aamma atassuteqarfiit, kalaalimerngit aamma uuttuutit ataatsimut tamakkerlutik timikkut, tarnikkut aamma anersaakkut peqqissutsimik pilersitsisut aamma ilanngussinnaajumallugit.

Taamaattumik innuttaasut peqqissusiannik misissuinissap tulliuuttup, 2024-mi ingerlanneqartussat pilersaarutigineqartup, pinnginnerani kommunimi innuttaasut, illoqarfinni nunaqarfinnilu aalajangiisartut, nunap ilaani qitiusumik peqqinnissaqarfik, kommuni, peqatigiiffiit aamma kommunimi attuumassutillit pingaarutilimmik inissisimasut allat oqaloqatiginiarlugit Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik immikkut ittumik iliuuseqarniarpoq. Siunertaq tassaavoq, najukkamut tunngatitamik kiisalu najukkami nukittuffiit aamma naleqartitat, kommunip illoqarfiini nunaqarfiinilu ilisarnaataasut, sammineqarnissaat siunertaralugu imarisassaanik aamma sammineqartussanik oqaluuserinninnissaq. Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq innuttaasut aamma taamatut kommunip misissuinerissagaa, aamma misissuinermi ilisimalikkat innuttaasunut kommunimullu ilu-aqutaanissaat pingaaruteqarpoq.

7 Najoqqutat

- Bjerregaard, P., Dahl-Petersen, I. K., & Larsen, C. V. L. (2018). Measuring social inequality in health amongst indigenous peoples in the Arctic. A comparison of different indicators of social disparity among the Inuit in Greenland. *SSM - population health*, 6, 149-157. doi:10.1016/j.ssmph.2018.08.010
- Bjerregaard, P., & Larsen, C. V. L. (2015). Time trend by region of suicides and suicidal thoughts among Greenland Inuit. *International journal of circumpolar health*, 74, 26053-26053. doi:10.3402/ijch.v74.26053
- Dahl-Petersen, I., Larsen, C., Nielsen, N., Jørgensen, M., & Bjerregaard, P. (2016). Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2014. *Levevilkår, livsstil og helbred. National Institute of Public Health, University of Southern Denmark.*
- Departementet for Sundhed. (2015). *Handleplan for fysisk aktivitet 2015-2019*. Retrieved from https://www.peqqik.gl/-/media/Files/Publikationer/Rapporter_og_redegoerelser/2015/Handleplan_Fysisk_Aktivitet/Handleplan_fysisk_aktivitet_2015_2019.pdf?la=da-DK
- Diderichsen, F., Andersen, I., & Manuel, C. (2011). *Ulighed i sundhed*. Retrieved from Medicinsk sociologi–sociale fak:
- Goldberg, D. P., Gater, R., Sartorius, N., Ustun, T. B., Piccinelli, M., Gureje, O., & Rutter, C. (1997). The validity of two versions of the GHQ in the WHO study of mental illness in general health care. *Psychological Medicine*, 27(1), 191-197. doi:10.1017/S0033291796004242
- Hansen, C. B., Larsen, C. V., Bjerregaard, P., & Riva, M. (2020). The effect of household crowding and composition on health in an Inuit cohort in Greenland. *Scandinavian Journal of Public Health*, 1403494820929496. doi:10.1177/1403494820929496
- Healey, G. A., Cueva, K., Stoor, J. P. A., Larsen, C. V., Rink, E., Kanayurak, N., . . . Hiratsuka, V. Y. (2019). Exploring the term “resilience” in Arctic health and well-being using a sharing circle as a community-centered approach: Insights from a conference workshop. 8(2), 45.
- Idler, E. L., & Benyamini, Y. (1997). Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies. (0022-1465 (Print)).
- Ingemann, C., Beck, A., & Larsen, C. V. L. (2019). *Kortlægning af rygestoptilbud*. Retrieved from https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/kortlaegning_af_rygestoptilbud
- Ingemann, C., & Larsen, C. V. L. (2018). *A scoping review: Well-being among indigenous children and youth in the Arctic—with a focus on Sami and Greenland Inuit (9289353864)*. Retrieved from Copenhagen:
- Jacob, K. S., Bhugra, D. F., & Mann, A. H. (1997). The validation of the 12-item General Health Questionnaire among ethnic Indian women living in the United Kingdom. (0033-2917 (Print)).
- Larsen, C. V. L., Hansen, C. B., Ingemann, C., Sørensen, I. K., Jørgensen, M. E., Olesen, I., (2019). *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018 - Levevilkår, livsstil og helbred*. Retrieved from København:
- Loring, B., & Robertson, A. (2014). Obesity and inequities. Guidance for addressing inequities in overweight and obesity.

- MacDonald, J., Ford, J., Willox, A., & Ross, N. (2013). A review of protective factors and causal mechanisms that enhance the mental health of Indigenous Circumpolar youth. *International journal of circumpolar health*, 72, 21775-21775. doi:10.3402/ijch.v72i0.21775
- Niclasen, B. (2019). *HBSC Greenland - Data from Health behavior among Schoolaged Children 2018*. Retrieved from https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/hbhc_greenland
- Ottendahl, C. B., Bjerregaard, P., Svartá, D. L., Sørensen, I. K., Olesen, I., Nielsen, M. S., & L., L. C. V. (2021). *Mental sundhed og helbred blandt 15-34-årige i Grønland - Betydningen af opvækstvilkår, beskyttende faktorer og risikofaktorer*. Retrieved from København: https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2021/mental_sundhed_unge_groenland_dk
- Riva, M., Larsen, C. V. L., & Bjerregaard, P. (2014). Household crowding and psychosocial health among Inuit in Greenland. (1661-8564 (Electronic)).
- Saunders, J. B., Aasland, O. G., Babor, T. F., De La Fuente, J. R., & Grant, M. (1993). Development of the Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT): WHO Collaborative Project on Early Detection of Persons with Harmful Alcohol Consumption-II. *Addiction*, 88(6), 791-804. doi:10.1111/j.1360-0443.1993.tb02093.x
- Styrelsen for forebyggelse og sociale forhold. (2019). *Killiliisa - Lad os sætte grænser. Årsrapport 2019*. Retrieved from <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Familie%20og%20Justits/DK/Killiliisa%20Arssrapport%202019%20DA%20web.pdf>
- Sundhedsstyrelsen. (2020). *Livskvalitet - Notatserie om overgangen til livet uden for arbejdsmarkedet*. Retrieved from https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/AEldre-overgang-notatserie-og-VIVE-rapport/1_-_Livskvalitet.ashx?la=da&hash=11F0A16C1B2D88C0D7C2EE6356D80C5F89EFE846
- Sundhedsstyrelsen. (2021). *Mental sundhed*. Retrieved from <https://www.sst.dk/da/viden/mental-sundhed>
- WHO. (2021). *Social determinants of health*. Retrieved from https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1

8 Ilanngussaq

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq 2018

2018-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq tassaavoq inuusuttunik aamma inersimasunik Kalaallit Nunaanni najugalinnik misissuineq, Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit Steno Diabetes Center Copenhagen suleqatigalugu Statens Institut for Folkesundhedim it ingerlanneqartoq. Siunertarineqartoq pingaarneq tassaavoq innuttaasut akornanni peqqissutsip aamma napparsimasarnerup nassuiaateqarfigineratigut 2018-imi innuttaasut peqqissusiat killiffissiusallugu, kiisalu siusinnerusukkut 1993-1994-imi, 1999-2001-imi, 2005-2010-mi aamma 2014-imi innuttaasut peqqissusiannik misissuisarnerit inerniliussat sanilliunnerisigut ukiut ingerlaneranni peqqissutsip aamma napparsimasarnerup malinnaaffiginissaa.

Misissuinermit pingaarnertut sammineqartut tassaapput Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusiannut uuttuutit, aamma Inuuneritta II-mi (Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissuunissaannik suli niut 2013-2019) suliassaqarfiit ilaatinneqartut: Nerisaqarneq, pujortartarneq, imigassaq aamma ikiaroorartoq kiisalu timimik aalatitsineq. Pingaarnertut misissorneqarput inuiaqatigiinni inuiaqatigiit katitigaanerit, peqqissutsikkut nunap ilaani aamma inuuniarnikkut allanngorarnerit, napparsimalernissamut aarlerinaatinut pissutaasut, inuuniarnikkut atukkat, eqqarsartaatsikkut peqqissuseq aamma napparsimasarnerit (Larsen allallu, 2019). Innuttaasut peqqissusiannik siusinnerusukkut misissuisarnerit 2014-imi Kalaallit Nunaanni Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq pilugu nalunaarusiami nassuiarneqarput (Dahl-Petersen allallu, 2016).

Paasissutissanik katersuineq 2017-imi aggustimiit 2019-imi januaarip tungaanut qaammatit 18-it sinnerlugit ingerlanneqarpoq, aamma sumiiffinni ilaatigut atuarfinni katersortarfinnilu ingerlanneqarluni. Tamatuma saniatigut 2016-imi aggustimi septembarimilu piareersaataasumik Qaanaami misissuinermit paasissutissat katersorneqartut 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuinermit paasissutissanut tamakkiisunut ilanngunneqarput. Illoqarfinnut angalanerit timmisartumik ingerlanneqarput, aamma angallat Kisaq nunaqarfinnut katillugit arfineq-pingasunut angalanernut marlunnut atorineqarluni. Paasissutissat suleqatigiinnit, nakkutilliisumik, apersuisunik sungiusarimasunik pingasunik, aaviisartunik marlunnik aamma misissuinermit ikiortimik ataatsimik inuttalimmit, katersorneqarput. Tamatuma saniatigut illoqarfinni aamma nunaqarfinni amerlanerpaani sumiiffimmi najugalimmik apersuinermit aamma peqataasussanik aggersaanermut ikiorteqarpoq. Peqataasut toqqaanerit naapertorlugu apersuinerit kalaallisut imaluunniit danskisut ingerlanneqarput. Katillugit 98%-ii kalaallisut ingerlanneqarput. Aaviisartut aamma misissuiffimmi aammik misissuinermit suliaqartarput, taakku misissugassatut Danmarkimut (Steno Diabetes Center Copenhagenimut) nassiuinneqannginnerini. 2018-imi Innuttaasut peqqissusiannik misissuineq pillugu paasissutissat amerlanerusut nalunaarusiami *Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusaannik misissuineq 2018 – Inuunermit atugassarititaasut, inooriaaseq peqqissuserlu* (Larsen allallu, 2019) takuneqarsinnaapput.

Kisitsisinik misissueqqissaarneq aamma paasissutissanik pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsineq

Kommunini tamani, Kommuneqarfik Sermersooq kisiat pinnagu, illoqarfinnit nunaqarfinniillu peqataasoqarpoq, peqataasulli agguataarsimanerat illoqarfinni nunaqarfinnilu innuttaasut agguataarsimanerannut assigiinngissinnaapput. Taamaattumik kommuninut tunngatillugu peqqissuseq erseqqissumik takutinniarlugu pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsisoqarpoq. Tassa imaappoq, kommunimi nunaqarfinni peqataasut nunaqarfimmi inuttussutsimut sanilliullugu procentinngorlugu qaffasinneruppat, nunaqarfinnit peqataasut amerlassusiat ilanngarneqassapput. Kommuneqarfik Sermersuumulli inerniliussat illoqarfinnut kisimi atuupput, kommunip nunaqarfiini paasissutissanik katersuisoqannginnera pissutigalugu. Tassa imaappoq, Kommuneqarfik Sermersooq kitaani inerniliussat Nuummuk kisimi tunngapput, aamma Kommuneqarfik Sermersooq tunumi inerniliussat Tasi- ilamut kisimi tunngallutik. Kommunini allani tamani inerniliussat kommunimut tamarmut tunngapput.

Pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsinerit marlungorlugit suliarineqarput. Pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsineq ataaseq kommunimi kisitsisinik misissueqqissaarnermut, aamma pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsineq ataaseq nunamut tamarmut, ilaatigut kommunini kisitsisit nuna tamakkerlugu kisitsisinut sanilliunneqarmata. Kommuninut tunngatillugu paasissutissat suaassutsinut, ukiuinut aamma peqataasut nunaqarfinni aamma illoqarfinni najugaqarnerannut tunngatillugu agguataarnerannut pingaarnersiorneqarput, aamma nuna tamakkerlugu inerniliussani peqataasut procentiisa suaassutsinut, ukiuinut aamma najugaannut tunngatillugu allanngorarnerat eqqarsaatigineqarluni, uuttuutinut taakkununnga tunngatillugu 2018-imi innuttaasut tamarmik katitigaannerannut paasissutissat pingaarnersiornerisigut. Misissueqqissaarnerit suaassutsimut, ukiuinut imaluunniit nunami sumiinnerannut agguataarneqarsimappata uuttuutinut taakkununnga pingaarnersiulluni agguaqatigiissitsisoqarsimassanngilaq.

Misissueqqissaarnerit kisitsisitigut naatsorsueqqissaarnermut programmi SPSS v. 25.0 imaluunniit qaffasinnerusoq atorlugu suliarineqarput. Paasissutissat kisitsisitigut misiliutit pisariitsut (chi-2 tests) atorlugit suliarineqarput, kisitsisitigut qularnaatsuunngitsaq p-værdimik nalunaarneqarluni. P-værdip kisitsisitigut qularnaatsaq kisiat takutipaa, assigiinngissutitut takuneqartut naleqquttuunersut imaluunniit soqutiginaateqarnerisut pinnagu. Nalunaarusiami inerniliussat kisitsisitigut qularnaatsutut taaneqartut tassaapput 0,05-imi imaluunniit annikinnerusumik p-værdillit.

Syddansk Universitet

Telefon: +45 6550 7777
sdu@sdu.dk
www.sdu.dk

Indsæt co-branding logo 2

Indsæt co-branding logo 1